

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Musik som socialt redskap

- Ett utvecklingsprojekt med musik i en fritidsverksamhet

Namn: Viktor Fernandez Frank och Linnea
Hyltén-Cavallius
Program: Grundlärarprogrammet inriktning
arbete mot fritidshem vid Göteborgs Universitet

Uppsats/Examensarbete: 15hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT14
Handledare: Karolina Westling
Examinator: Nils Hammarén
Kod: VT14-2920-032

Nyckelord: Musik, barn, fritidshem, samarbete, socialt samspel, läroplan, riktlinjer, utvecklingsprojekt, etnografi

Abstract

Syfte

Fritidshemmen har som mål att bedriva en varierande verksamhet med inslag av olika estetiska uttryck (Skolverket, 2007). Trots detta så har vi, under vår verksamhetsförlagda utbildning, sett att uttrycksformen musik inte används i en större utsträckning i dagens fritidshem. Detta ser vi som problematiskt då forskning och våra erfarenheter menar att musik är ett bra uttrycksfullt socialt redskap. Syftet är därför att *visa hur musik kan användas i en fritidsverksamhet samt vilken roll musiken har för det sociala samspelet bland barn i en fritidsklubb med årskurs 4-5.*

Frågeställningar

Detta syfte skall besvaras med samtliga frågeställningar:

1. Hur ser vi att musiken är viktig utifrån sociala aspekter i en fritidsklubb med årskurs 4-5?
2. I vilken form och på vilket sätt utspelas den befintliga musikverksamheten på fritidsklubben?

Material, metod, teori och analys

I denna uppsats skall vi beskriva vårt utvecklingsprojekt på en fritidsklubb med årskurs 4-5. Projektet präglas av ett sociokulturellt perspektiv och av kvalitativa metoder såsom intervju, observation och informella samtal. Uppsatsen avslutas med resultatredovisning där vi analyserar vår insamlade data på ett tydligt sätt.

Uppsatsens väsentliga resultat

Utvecklingsprojektet visar på att musik positivt bidrar till barns sociala samspel och beskriver på vilka sätt man kan utveckla fritidsverksamhetens musik samt varför detta är viktigt utifrån det utvecklingsprojektet som har förts. Uppsatsen beskriver barns socialisation och hur barns fria uttryck kan ta plats. Den beskriver också de motgångar som kan finnas när man vill arbeta med musik i en fritidsverksamhet.

Vi har i vårt utvecklingsprojekt arbetat aktivt med musik på en fritidsklubb och genom detta arbete fått ta del av barnens kreativitet vad gäller musik.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
2	Vad är ett utvecklingsprojekt?	6
2.1	Vårt utvecklingsprojekt – musikskapande med social utgångspunkt	7
2.1.1	Etnografi	8
2.1.2	Planeringen av vårt utvecklingsprojekt	9
2.1.2.1	<i>Fas 1 - problemområde, syfte och frågeställningar:</i>	9
2.1.2.2	<i>Fas 2 - planering:</i>	10
2.1.2.3	<i>Fas 3 - genomförande och val av metod:</i>	11
2.1.2.4	<i>Fas 4 - bearbetning, resultat och slutsatser:</i>	11
2.2	Etiska aspekter	11
2.2.1	Vikten av att forska	12
3	Kartläggning av fritidsklubben	13
4	Teoretiska perspektiv med anknytning till utvecklingsprojekt	13
4.1	Sociokulturellt perspektiv – att lära sig i en kommunikativ omvärld	14
4.1.1	Sociokulturell koppling till utvecklingsprojektet	14
4.2	Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell	15
4.2	Utvecklingsekologisk koppling till utvecklingsprojektet	15
4.3	Learning by doing – att praktiskt musicera	16
4.3.1	Pragmatisk koppling till utvecklingsprojektet	16
5	Vikten av musik i alla åldrar	16
5.1	Forskning om musik och småbarn	17
5.2	Forskning om musik i senare åldrar	17
6	Barnens sociala och musikaliska värld	19
6.1	Identitet och social interaction	19
6.1.1	Hur identitetsutveckling tillämpades i utvecklingsprojektet	20
6.2	Social interaktion mellan barn	20
6.2.1	Hur social interaktion tillämpades i utvecklingsprojektet	20
6.3	Barns musikskapande samt lärande i barnens perspektiv	21
7	Genomförande	22
7.1	Pedagogernas befintliga musikverksamhet	23
7.3	Pedagogernas tankar kring deras musikverksamhet	24

7.2 Våra egna planerade musiktilfällen	24
7.2.1 En process med låtskapande	26
8 Resultatredovisning	28
8.1 Svar på frågeställning 1	28
8.2 Svar på frågeställning 2	29
9 Slutdiskussion	30
9.1 Pedagogens viktiga roll	30
9.2 Kan musiken utvecklas ytterligare på fritidsklubben?	31
9.3 Kritisk analys av utvecklingsprojektet	32
9.4 Slutord	32
10 Referenslista	34

1 Inledning

Vi är två studenter vid Göteborgs Universitet som brinner för musik och har gjort det i alla år. Vi läser sista terminen på *Grundläroprogrammet med inriktning arbete mot fritidshem*, vilket är en ny lärarutbildning som påbörjades år 2011. Förutom att erhålla kompetens inom fritidshemmet så har vi också fått läsa musikämnet för årskurs 1-6.

Vårt så pass stora musikintresse och passion för fritidshemmets verksamhet har bidragit till att vi, genom utbildningens gång, blivit alltmer intresserade av hur man använder sig av musik på våra fritidshem.

När vi läste musik var det mer riktat mot skolvärlden då vi läste musik som skolämne. Att utforska musikens roll i fritidshemmet och i vilket samband det kan användas är någonting vi finner intressant och det har vi saknat under vår treåriga utbildning.

Under vår verksamhetsförlagda utbildning noterade vi att musiken ofta väljs bort eller inte prioriteras. De flesta fritidshem vi besökte hade minst en akustisk gitarr men det var sällan någon som använde den och än mindre gjorde andra musikaktiviteter med barnen. Detta kanske kan motiveras med att man inte har intresse, tid eller ambitionen att arbeta med musik. En annan av orsakerna till detta är att det kan vara svårt att veta hur man ska förvalta denna resurs som Fagius (2007), musikforskare, beskriver som främst orsak. Under vår verksamhetsförlagda utbildning diskuterade vi kring musik på fritids med utbildade fritidspedagoger på olika skolor i göteborgsområdet. Dessa pedagoger har sagt att de inte fick lära sig att driva musikalisk verksamhet under sin fritidspedagogsutbildning - även detta kan vara en anledning.

Under vår uppväxt på 90-talet uppfattade vi att musiken ingick naturligt på de flesta fritidshem - vi upplevde det själva, som barn och fritidsdeltagare, varje dag. Att vi tolkar att musiken inte längre tar lika stor plats känns problematiskt då vi själva anser att musik kan påverka fritidsgruppernas sociala samspel väldigt positivt. När vi själva bedrivit musikaktiviteter på fritids så har det bidragit till en kollektiv stämning i verksamheten och varit mycket uppskattat av både barn och övriga pedagoger.

Det finns dessutom mycket underlag i dagens styrdokument som *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem* (2007) och Lgr 11 (Skolverket, 2011) och studier som *Barn och sång – om sången, rösterna och vägen dit* (Fagius (red.), 2007) som talar för att musik är en lustfylld, utvecklande aktivitet som är värd att erbjudas.

I *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2011) står det i stycket 2:2 *Kunskaper* (s.13-14) att lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskap i dess olika former. Målet är att barnen skall få ta del av de olika uttrycksformerna såsom språk, bild, musik, drama och dans samt ha utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud. Man skall kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. Riktlinjerna är att ge eleven förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel. Bengt Olof Engström (Fagius (red.), 2007) hävdar i första delen av *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit* att man är en sjungande varelse redan från födseln. Varje människa har ett behov av sången och musiken som uttrycksmedel. Även i Skolverkets läromedel *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem* (Skolverket, 2007) belyser man tydligt vikten av att fritidshemsverksamheten är varierad med element som exempelvis uttrycksformerna musik och dans. Med dessa styrdokument och denna forskning i bakhuvudet kan man förstå att

musiken har en viktig uttrycksfull roll som är värd att användas.

I stycket 2:3 *Elevernas ansvar och inflytande* (Skolverket, 2011, s.15) står det i riktlinjerna att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Läraren ska också verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Även här är musiken ett bra redskap vad gäller arbetet med genus. Alla har samma förutsättningar att arbeta med musik i olika former som kan vara att skriva musik, sjunga eller utöva något instrument. Genom olika former av musikaktiviteter kan man stimulera eleverna till att påverka den sociala och kulturella skolmiljön. Detta anser vi blir mycket positivt för barnens ledarskap och individuella uttrycksförmåga.

Musiken har många olika möjligheter och egenskaper (Fagius (red.), 2007) och det borde man utnyttja till fullo. I stycket 2:6 *Skolan och omvärlden* (Skolverket, 2011, s.17) står det att alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärandemiljö. Här kan man, med musikens hjälp, utveckla ett samarbete utanför skolan och ta kontakt med olika lokala kulturföreningar. Eleven kan då berikas i sin lärandeprocess och få en insikt om de olika möjligheter som finns i vårt samhälle vad gäller utövande av musik och deras uttrycksformer.

I ett fritidshem är det naturligt berikande och lätt att använda sig av musik då fritt skapande och fria uttryck har en viktig roll (Skolverket, 2011). Musiken behöver inte vara det centrala utan kan fördelaktigt kombineras med andra uttrycksformer såsom bild, teater och dans. Om man exempelvis vill arbeta med teater kan man få in musik som speglar de olika känslotillstånden i föreställningen. Vill man arbeta med bild och form kan man även där använda sig av musikens kraft för att skapa och förstärka upplevelser. Man kan ordna musikaktiviteter där barnen själva får ta ansvar för genomförandet med hjälp och stöd av pedagogerna på skolan och på fritidshemmet.

På grund av vår positiva syn på musik som socialt redskap i fritidsverksamheten startade vi ett så kallat utvecklingsprojekt. Vad ett utvecklingsprojekt är kommer att beskrivas i kommande del. Projektet skedde på en fritidsklubb med årskurs 4-5 och projektet löpte under en månads tid. I denna uppsats kommer vi att beskriva hur utvecklingsprojektet gick till. Det finns en hel del studier och forskning vad gäller småbarn (spädbarn) samt hur äldre barn upplever musik. Vi har inte hittat lika mycket kring detta ämne när det gäller musikanvändningen på våra fritidshem. Därför såg vi det som en självklarhet att bidra till forskningsvärlden med vår uppsats om musik i mellanstadiet. Att vi studerade detta samt beskriver dess sociala utveckling i detta arbete hoppas vi kan ge musiken på fritidshemmet mer validitet.

2 Vad är ett utvecklingsprojekt?

För att få en klar förståelse kring vad ett utvecklingsprojekt egentligen var så tog vi hjälp av Rönnermans bok *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande* (1998). Vi hade tidigare erfarenhet kring utvecklingsprojekt, eller utvecklingsarbeten som det även kan kallas. *Utvecklingsprojekt* är det begrepp vi kommer att använda i denna text.

Rönnerman (1998) beskriver i korthet ett utvecklingsprojekt som någonting som sker i en verksamhet. Det är en väl genomtänkt, planerad utvecklingsprocess där de involverade använder sig av sina egna kunskaper för att i positiv bemärkelse förändra verksamheten. Om

man startar ett utvecklingsprojekt syftar det också till att få ny insikt och nya kunskaper samt sedan dokumenteras och kritiskt granskas. Denna information kan man sedan sprida till andra.

Någonting som Carlström och Carlström Hagman (2006) ser som viktigt i ett utvecklingsprojekt är struktur. Carlström och Carlström Hagman menar att ett utvecklingsarbete består av faser. Följande modell kommer från deras bok *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering* och beskriver arbetsgången med ett utvecklingsprojekt, modellen är en bra hjälp vid planeringen av ett utvecklingsprojekt:

Fas 1 innebär utvecklingsområdet, med andra ord vilket område man har valt och vilket syfte man har med sitt utvecklingsprojekt. Det innefattar också problemanalys i form av litteraturstudier inom det valda området och studier av andra utvecklingsprojekt med liknande inriktning. Man söker ett teoretiskt samband. Viktigt är att man får till en tydlig problemformulering, tydliga frågeställningar samt mål.

Fas 2 innebär planeringen av ens arbete och vilken undersökningsstrategi man har. Man skall veta hur man skall samla in data, alltså vilka typer av metoder man vill använda sig av. Vilken grupp vill man undersöka? Med vilken metod skall man bearbeta den data som man slutligen har samlat in? En annan sak som är viktig att tänka på är ens arbets- samt tidsplan.

Fas 3 är fältarbetet. Under denna tid samlar man in data genom litteratur- och dokumentstudier, intervjuer, enkäter och observationer. Naturligtvis så betyder val av metod en viktig del under fältarbetet.

Fas 4 är den näst sista fasen i modellen. Under denna fas så utvärderar man det data man samlat in. Man får ett resultat efter analys och man drar slutsats och för diskussion. Man jämför naturligtvis resultatet med förväntat mål eller med ens frågeställningar.

Fas 5 är den sista fasen i ett utvecklingsprojekt. Där beskriver man konsekvenser för verksamheten. Med andra ord vad man kan lära sig av processen som varit. Hur kan man gå vidare?

I ett utvecklingsprojekt är det förövrigt ytterligt viktigt med kartläggning. Exempelvis är det viktigt att kolla vart fritidshemmet ligger socialt innan man börjar. Det är då man kan se ett resultat när man når sitt slut (Carlström & Carlström Hagman, 2006).

2.1 Vårt utvecklingsprojekt – musikskapande med social utgångspunkt

Vi vill bland annat beskriva hur en verksamhet som använder sig av musik ser ut och vad det i sin tur ger barnen och deras sociala samspel. Vi tog därför kontakt med en fritidsklubb som sedan innan har musikverksamhet. Pedagogerna har erfarenhet av musik och på skolan finns även en studio som man använder tillsammans med barnen. Vi kombinerade observation av deras arbete med ett eget musikarbete som vi planerade upp, som hade lite andra inslag än den ordinarie musikverksamheten. Vi anser att det är viktigt att man har en passion för det man undervisar och vi upplevde att pedagogerna i verksamheten hade samma synsätt. De blev mycket positiva när de hörde att vi hade en musikalisk bakgrund sen flera år tillbaka.

Vi ville utveckla en verksamhet med redan befintlig musikverksamhet, då vi tror att

beskrivning av vårt och andras pedagogers musikengagemang i en fritidsverksamhet kan inspirera. Fokus under arbetets gång har hela tiden varit att utveckla barnens musikkännedom och sociala samhörighet samt att komplettera den redan befintliga musikverksamheten.

Utvecklingsprojektet tema var musikskapande och pågick under en månads tid. Bland annat skrev barnen egna låtar men i många sammanhang handlade det också om att finna olika musikaliska uttryck. Betoning låg på par och grupp men alla barn blev även sedda för deras individualism. fritidsklubben består utav 60 barn i årskurs 4-5 och vi besökte denna fritidsverksamhet 1-3 gånger i veckan. Inklusive möte med rektorn, där vi blev introducerade till verksamheten i stort och själva beskrev vad utvecklingsprojektet skulle handla om, och presentation för alla barnen så var vi sammanlagt där tio gånger.

Vi deltog under två tillfällen pedagogernas ordinarie musikverksamhet som sker en dag i veckan. Då fick vi chans att mer fördjupat observera det som skedde socialt i barngruppen vilket var bra få hela utvecklingsprojektets kärna var barnens sociala samspel i samband med musik.

Vi hade även sex egna musiktillfällen, vars roll var att komplettera pedagogernas och utveckla verksamheten ytterligare. Då detta var ett utvecklingsprojekt ville vi se en utveckling inom verksamhetens musik.

Vi hade totalt nio informella, intervju liknande, samtal med barnen där vi frågade dem kring deras musikkännedom och hur de trodde att musiken påverkade det sociala samspelet. Vi intervjuade även de två, musikansvariga, pedagogerna i fritidsverksamheten om deras ordinarie musik.

Vi har studerat barn i deras naturliga fritidshemsmiljö. Därför valde vi en etnografisk ansats. Att sätta ord på sättet som vi forskade var viktigt för oss då vi ville förstå oss själva som utforskare och förstå vårt tankesätt. Här följer en beskrivning kring etnografi:

2.1.1 Etnografi

Etnografi är en form av forskning som enligt Ihrskog (2007) utspelar sig i den naturliga miljön, i detta fall fritidsmiljön. Hon menar att etnografi beskriver olika delar ur en egen kultur. Oftast handlar det om de olika skillnaderna och likheterna mellan människor och grupper. Man samlar in data genom att studera deltagarna. Varje människa är unik med sin kunskap och bidrar därför med olika saker. En etnograf menar att om man studerar människorna i deras naturliga, kontinuerliga miljö får man värdefull fakta och information som är naturlig och utvecklingsekologisk. Det krävs att etnografen är deltagande med kvalitativa metoder, såsom intervju, informella samtal, anteckningar och observation. Under genomförandet av utvecklingsprojektet kommer dessa kvalitativa metoder att komma till användning i barnens naturliga vardagsmiljö för att sedan analyseras och reduceras. Att reducera är att sortera upp sin insamlade data och ta ut det som är mest väsentligt för sin studie (Larsson, 2005).

Naturligtvis finns det även negativa aspekter om man arbetar etnografiskt. Aspers (2011) menar att man blir en medkonstruktör av fältet. Genom att vara fältaktiv så påverkar man fältet och då även det man finner. Frågan är hur naturligt och vardagligt det då blir. Man måste förstå att man är en människa med egna erfarenheter, värderingar och egen bakgrund. Man har en livsvärld som man i sin tur för över till dem som studeras. Det finns även etiska aspekter som man bör beakta. Exempelvis kan man känna tacksamhetsskuld till de pedagoger

som låter en hålla i sitt utvecklingsprojekt. Detta kan leda till att man inte beskriver och ser verksamheten som den faktiskt är och inte tar upp de problem man i bakhuvudet har observerat och sett. Detta kan bli problematiskt och påverka det slutgiltiga resultatet.

Vi menar att utvecklingsprojekt och etnografi är en naturlig koppling. Vi tycker att etnografi är viktigt, då vi gärna betonar att vi studerar barnen i deras naturliga vardag. Men vi är samtidigt kritiska och är medvetna av att vår närvaro kan störa rutinerna och barnens känsla av normalitet. Detta kan göra så att individerna och därmed grupperna blir osäkra. Det kan leda till att dem betar sig annorlunda. Det kan även leda till att man säger saker eller betar sig på ett sätt som förväntas av en (Larsson, 2005).

Eftersom att utvecklingsprojektet skedde i en fritidsverksamhet tog vi naturligtvis hänsyn till de styrdokument som finns. Fritidsverksamheten är en fri verksamhet (Skolverket, 2007). Det betyder att barnen skall få påverka utbudet av aktiviteter och att allt deltagande är frivilligt. Detta är även korrekt utifrån en etisk synvinkel (Stukát, 2005).

Vi såg också till att hålla sekretess i utvecklingsprojektet. Samtliga namn på de deltagande samt på verksamheten kommer inte att avslöjas i denna uppsats. Detta är någonting av det viktigaste vi anser att man skall tänka på när man skall skriva om utvecklingsprojektet som man har genomfört.

2.1.2 Planeringen av vårt utvecklingsprojekt

Vi valde att gå efter Carlströms och Carlström Hagmans direktiv (2006) när det kom till uppbyggandet av vårt utvecklingsprojekt. På sida 119, kapitel 6, i deras bok *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering* skriver de om en modell för just utvecklingsprojekt med fokus på uppsatsarbete. Denna modell skiljer sig inte mycket från modellen som beskrivs under punkt 2. men den vänder sig mer till lärarstudenter. Vi hade egen praktisk utprovning där vi själva höll i aktiviteter och erbjöd barnen musik men samtidigt bestod även vårt arbete av en redan befintlig musikverksamhet. Den befintliga musiken ville vi förklara och sätta ord på i kombination till vårt eget praktiska arbete. Vi ville jämföra om det blev olika socialt, eller om vårt arbete kunde fungera som en social extension. På grund av detta valde vi att ta modellen med fokus på uppsatsarbete då den skulle komma att passa oss bättre.

I stället för fem faser har denna modell fyra då *fas fem*, alltså konsekvenserna av arbetet, inte längre är nödvändig (Carlström & Carlström Hagman, 2006). Vi syftar vi till att skriva om fritidsklubbens musikverksamhet samt vårt muskarbete och sprida detta vidare till andra. Begreppet *utvecklingsområde* (fas 1) har också bytts ut till begreppet *problemområde*. Annars är modellerna mycket lika och följer samma struktur. Här följer den ifyllda modellen för vårt utvecklingsprojekt som vi skrev innan vi påbörjade utvecklingsprojektet:

2.1.2.1 Fas 1 - problemområde, syfte och frågeställningar:

Vårt syfte är att *visa hur musik kan användas i en fritidsverksamhet samt vilken roll musiken har för det sociala samspelet bland barn i en fritidsklubb med årskurs 4-5.*

För att kunna se detta behövs en fritidshemsarena där musikaktiviteter redan förs. Men tanken är också att arbetet inte endast skall bestå utav beskådan av en redan befintlig musikaktivitet. Arbetet ska också se hur man kan arbeta vidare med den befintliga musikaktiviteten och på så sätt skapa ytterligare en potentiell utvecklings inom de sociala

grupper som utspelar sig i verksamheten. Detta görs via ett så kallat utvecklingsprojekt som kommer att drivas under en månads tid.

Tankegången eller förväntningen bakom detta arbete är att musik har en existerande social påverkan. Det handlar inte om den utveckling som har skett under hela månaden, alla dess stadier och hur det har blommat ut och slagit rot. Med annan mening betonar arbetet utvecklingen inom barnens sociala krets via musik.

För att stödja upp alla skeden av vårt utvecklingsprojekt har vi frågeställningar. Dessa skall vi svara på under fas 4. Frågeställningarna skall ha ett naturligt band till syftet med examensarbetet, dessa är följande:

1. Hur ser vi att musiken är viktig utifrån sociala aspekter i en fritidsklubb med årskurs 4-5?
2. I vilken form och på vilket sätt utspelas den befintliga musikverksamheten på fritidsklubben?

Vi tänker bland annat använda oss av *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit* skriven av Fagius (2007) och *Kompisar och kamrater – barn och ungas villkor för relationsskapande i vardagen* skriven av Ihrskog (2006). Vi har erfarenhet av dessa sedan tidigare och vi ser dem som grundböcker. Den ena handlar om musikpedagogik medan den andra behandlar barnens socialitet. Vi menar att vi bland annat kommer att ha hjälp av dessa i början av planeringen av utvecklingsprojektet.

2.1.2.2 Fas 2 - planering:

Vi tänker använda oss av kvalitativa metoder. Exempel på dessa kan vara intervju, informella samtal och observation (Ahrne & Svensson (red.), 2011).

Vi kommer att intervju de två pedagoger som är involverade i musikverksamheten på fritidshemmet, vi kommer att ha informella samtal där vi diskuterar musik och social sammanhållning med barnen och vi ska observera både pedagogernas befintliga verksamhet och barnen i våra egna, kompletterande, musikaktiviteter som syftar till att utveckla vidare verksamheten.

Vi tycker att kvalitativa metoder lämpar sig bäst, efter att vi har läst hur Carlström och Carlström Hagman (2006) beskriver kvalitativ metod i samband med ett utvecklingsprojekt. De menar att ett kvalitativt utvecklingsprojekt fokuserar på de inblandades erfarenheter och perspektiv. Detta är individernas verklighet, som de själva konstruerar och uppfattar och det är det som är det intressanta. Verkligheten blir en slags "social konstruktion" (Carlström & Carlström Hagman, 2006, s. 137) Vad är de inblandades syn på musik? Vilken relation har dem till musik och hur påverkar det andra? Det är detta som vi i stort vill undersöka.

Vi kommer att undersöka de barn som vill delta. Fritidsklubben har cirka 60 barn och vi vill att så många som möjligt deltar. Barnen som är delaktiga skall ha föräldrarnas samtycke under intervju och andra formella undersökningar.

De data som vi samlar in kommer vi att bearbeta. Larsson (2005) skriver mycket om rådata till färdigställd, reducerad data. Denna process kallas för *analysteknik*. Som undersökare vet vi vad vi vill redovisa och vi kommer att lyfta fram de data som är mest väsentligt för vårt arbete.

Vårt arbete har ingen egentlig strukturerad planering för fas 3, genomförandet. Vi tror på att

hålla det fritt. Aktiviteten är lärarstyrd med barn deltar på frivillig basis. Temat är däremot musikskapande och vi siktar på att vara på plats 1-3 gånger i veckan. Intervjuerna skall helst vara informella och därför kommer dem att ske kontinuerligt och inte bara under ett fåtal tillfällen.

Innan vi börjar med genomförandet är det viktigt att vi har en kartläggning om verksamheten (Carlström & Carlström Hagman, 2006). Alltså hur verksamhetens musik nu ser ut och hur man genomför musikaktiviteterna samt hur fritidsklubbens barngrupp ser ut socialt. Med kartläggningen kan vi veta om vi kommit någonstans senare. Vi kan se en förändring och vi kan förstå vad vi har gjort under alla faser på ett mer klarsynt sätt.

2.1.2.3 Fas 3 - genomförande och val av metod:

Under denna period skall vi samla in data. Arbetet är en fältundersökning (Carlström & Carlström Hagman, 2006) där vi arbetar på fritidsklubben och där vi ska intervjua lärarna, observera (Ahrne & Svensson (red.), 2011), föra informella samtal med barnen och hålla i musikaktiviteter och på så sätt även delta och vara med i barnens musikskapande och på så sätt komma närmare deras sociala samspel. Vi vill föra intervjuerna informella och lättsamma, då vi menar att det kommer ge oss mer sanning, Vi vill att det skall kännas bekvämt. Vi kommer att intervjua dem som vill med förhoppning om att vi har mycket tid till detta.

Under samtliga faser kommer vi att samla in relevant litteratur och annan information. Men speciellt under genomförandet menar vi att detta kommer att vara nödvändigt. Då kommer vi att få en större insyn i hur gruppen fungerar socialt och vad vi egentligen gör tillsammans. Med denna insyn kommer vi att kunna leta efter specifik litteratur eller annan forskning.

2.1.2.4 Fas 4 - bearbetning, resultat och slutsatser:

Under denna fas skall vi göra en överskådning över vår insamlade data. Vi kommer att analysera denna data och koppla till våra frågeställningar och vårt syfte. Detta skall redovisas i det skriftliga examensarbetet på ett mycket tydligt sätt. Vi kommer att ta hjälp av Ahrne och Svenssons bok *Handbok i kvalitativa studier* (2011) och Larssons bok *Om kvalitet i kvalitativa studier* (2005) när vi reducerar data och behöver stöd i den processen. De skriver båda om att endast behålla det mest väsentliga och att sortera upp det data man samlat in.

2.2 Etiska aspekter

Under planeringen av utvecklingsprojektet så insåg vi att vi kunde komma att mötas av etiska dilemman vad gäller både oss själva och där vi genomför projektet. Inför projektet ska det skickas, som det står ovan, blanketter till barnens föräldrar om tillstånd för att vara med i vår forskning. Denna blankett bistod Göteborgs Universitet med. Men vi tog även stöd i *God Forskningssed* (2011) som är utgiven av Vetenskapsrådets rapportserie.

Forskningen har i dagens samhälle en stark och viktig position och det medför stora förväntningar, inte bara på forskningen som sådan utan även på forskarna. Som forskare har man ett stort ansvar för de direkt medverkande i sin forskning men även gentemot de som indirekt medverkar och kan påverkas av forskningens resultat. Det finns höga förväntningar om att forskaren gör sitt yttersta för att genomföra sitt arbete som dessutom skall hålla en hög

kvalitet. Forskaren måste även undvika att påverkas av yttre faktorer och inte heller följa sina personliga eller andras intressen. En förutsättning för forskningens framtid är ett stabilt förtroende i samhället för forskarna.

Vetenskapsrådet presenterar en sammanfattande lista (s.12, 2011) med regler på vad man som forskare skall sträva mot när man bedriver sin forskning:

Som forskare skall du...

- tala sanning om din forskning
- medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier
- öppet redovisa metoder och resultat
- öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar
- inte stjäla forskningsresultat från andra
- hålla bra ordning i din forskning, (exempelvis genom dokumentation och arkivering)
- sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö
- vara rättvis i din bedömning av andras forskning

I vår studie använde vi oss av observation och Vetenskapsrådet beskriver denna metod som behäftad med en mängd etiska problem (2011). Vi valde att använda oss av observation för att observera barnen och pedagogerna i miljön där vårt projekt utspelade sig. Vi ville observera hur den redan befintliga aktiviteten utspelade sig, hur barnen interagerade med varandra samt vilka sociala roller som fanns i barngruppen. När man observerar så öppet som vi gjorde så skall man vara objektiv, anteckna och inte försöka påverka skeendet eller de som deltar. När man som forskare gör en deltagande observation så har man ett ansvar att inte röja de deltagandes identiteter samt att förebygga skador.

Vi intervjuade lärare också och då var det mycket viktigt för oss att tänka på sekretess. Ingen identitet skall röjas, det skall kännas säkert för alla som deltar. Allas åsikter ska skrivas ut på ett korrekt sätt (Vetenskapsrådet, 2011).

2.2.1 Vikten av att forska

Varför är det då viktigt att forska? Vetenskapsrådet (2011) menar att forskningen är angelägen för vårt samhälle och för våra medborgare. Genom forskning kan man göra förbättringar av vår livskvalitet, vår miljö och vår hälsa. Man menar att vetenskaplig forskning är ett inslag i vårt samhällsliv som är viktigt. Man tar också upp att syftet med forskningen kan vara mer personligt för den enskilda forskaren. Det kan då finnas en lust att lösa problem eller att bidra och skapa förutsättningar för andra.

Vad gäller vårt projekt kan man se att det hade ett personligt syfte och intresse. Ändamålet med projektet var att se om musiken skapade förutsättningar för våra barn och ungdomar att utveckla ett bra socialt samspel. När man får svar på detta är det angeläget att dela vidare denna information till pedagogerna i verksamheten.

Vetenskapsrådet (2011) tar också upp frågan hur man gör forskningsresultaten användbara. Vem är resultatet användbart eller nyttigt för? Detta beror naturligtvis på vad för slags forskning man bedriver men om man ser nyttobegreppet i en vidare syn kan resultat och ny kunskap leda till olika politiska beslut som då förhoppningsvis gynnar alla. Olika forskningsresultat kan ha stora värden för många människor. Om man ser forskningen ur

denna synvinkel är det oerhört viktigt att man gör en kritisk analys av det insamlade materialet. Det är också viktigt att möjliga felkällor upptäcks och diskuteras. Detta är etiska aspekter som vi har tänkt över när vi redovisar vårt resultat.

3 Kartläggning av fritidsklubben

Utvecklingsprojektet tog plats i en fritidsklubb. *Fritidsklubb* är benämningen för ett fritidshem för äldre barn i mellanstadiet. Fritidsklubbar följer samma stadgar och styrdokument som fritidshem (Skolverket, 2007). I denna del beskrivs dess verksamhetsbakgrund så att du som läsare kan få en inblick i hur barnens sociala vardag såg och ser ut. Denna del fungerade även som kartläggning för oss och var till god användning.

Fritidsklubben är en fritidsverksamhet med självklar grund i nuvarande läroplan Lgr 11 (Skolverket, 2011) samt *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem* (Skolverket, 2007). Fritidsklubben har i dagsläget ingen tydlig verksamhetsplan. Den ligger i ett lugnt skogs- och villaområde med bra anslutning till samhällets centrum. Samhället ligger cirka 20 minuter utanför storstaden Göteborg. Fritidsklubben har cirka 60 barn i årskurs 4-5. Då skolan består utav årskurs 4-9 betraktas dessa barn som de yngsta. Fritidsklubben har fyra ansvariga pedagoger med olika utbildnings- samt arbetserfarenheter. Två har fritidsledarutbildning och två är utbildade elevassistenter.

Verksamheten består utav en fritidssal men korridorutrymmet utanför salen används flitigt och likaså skolgården. Fritidsklubben får även använda sig av övriga salar om det önskas, som klassrum och musiksalen. Musikstudio finns till hands och används en gång i veckan. Antal deltagare i musikstudion ändras ständigt. Generellt är de flesta utav barnen väldigt intresserade av att musicera.

Barnen har ett till synes tryggt och starkt samspel tillsammans i fritidsgruppen. De gillar att umgås tillsammans och mycket av de aktiviteter som erbjuds i verksamheten uppmuntrar till par eller grupper. Exempelvis finns det tv-spel med flera tillhörande tv-spelkontroller och pingisbord. Verksamheten har sex stycken egna gitarrer i bra skick som används vid vissa tillfällen.

4 Teoretiska perspektiv med anknytning till utvecklingsprojekt

De teoretiska perspektiven genomsyrade alla val vi hade i utvecklingsprojektet. Allt ifrån planering till faktiskt genomförande, analys, utvärdering och slutdiskussion. Utan teoretiska perspektiv skulle det varit väldigt svårt att göra val och att förstå vad dessa val dessutom hade bidragit till.

Utvecklingsprojektets kärna kan i stort beskrivas ur en grupp-sociologisk synvinkel. Därför var det också rimligt att använda sig av teoretiska perspektiv kring socialt samspel, interaktion och den sociala uppbyggda värld som barnen kan befinna sig i. Här följer olika teoretiska perspektiv som påverkade hela vårt utvecklingsprojekt i stort. Observera att samtliga perspektiv därför också har ett naturligt, tydligt samband med varandra.

4.1 Sociokulturellt perspektiv – att lära sig i en kommunikativ omvärld

Det sociokulturella perspektivet har sin grund i utveckling, lärande samt språk (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010). Dess ursprung kommer från den ryska pedagogen och filosofen Lev Semenovich Vygotskij som var verksam under början av 1900-talet. I korthet kan man beskriva det sociokulturella perspektivet som människans utveckling inom kulturella förmågor såsom läsning, skrivning, räkning, abstrakt resonemang och problemlösning. Dessa redskap kan kallas för medierande redskap. Mediering är således ett grundläggande begrepp inom den sociokulturella teoretiska världen och begreppets ursprung kommer från ordet *förmedling*. Förmedling innebär att man förmedlar kunskaper tillsammans. De medierande redskapen är medel människan använder för att kunna förstå dess omvärld och hur man ska agera i den. Vygotskij menade även att det fanns två typer av grupper av dessa mediterande redskap, nämligen språkliga och materiella. Dessa grupperingar är generellt enkla att förstå.

Ett språkligt redskap är ett tecken eller ett fullständigt teckensystem (bokstäver, siffror med mera). Med språkliga redskap och dess kulturella betydelser och bakgrund, kan människorna tänka och kommunicera och på det sättet ta in mer information, utvecklas och lära sig mer av varandra. Vygotskij menar, i och med detta, att människan inte upplever världen direkt utan snarare indirekt via dessa verktyg. Den kulturella bakgrundsbenämningen tar stor plats i denna teori. Exempelvis skulle vi inte kunna uppleva att en ring var en cirkel om vi skulle levt under en annan tid eller på en annan plats. Det är fullständigt kulturellt- och platsdeterminant (Vygotskij, 1995).

Mediering sker som sagt genom två olika grupper av medierande redskap. Den andra gruppen är materiella eller fysiska redskap. Dessa redskap kan vara olika yrkesredskap såsom dirigentpinne, fiolstråke eller en klarinett. Av utövaren är detta en del av ens identitet och vardag men övriga personer skulle inte kunna använda redskapen mycket alls. För användning av dessa redskap krävs kunskap och kunskap är i sin tur kopplat till språkliga redskap. Man kan härmed se ett samband. Världen är uppbyggd av både språkliga och materiella redskap som är i harmoni med varandra och det är i den världen som vi och barnen lär oss tillsammans (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010). Någoting värt att tillägga är att det sociokulturella perspektivet har likheter med Deweys teori kring praktiskt lärande. Vilket kommer att förklaras ytterligare längre fram.

4.1.1 Sociokulturell koppling till utvecklingsprojektet

Det sociokulturella perspektivet kan starkt kopplas till utvecklingsprojektet. Vi använde detta genom planeringen, genomförandet men även vid dataanalys och slutdiskussionen. Inom detta synsätt är kommunikation viktigt för att förstå och se sammanhang när vi utför musik. Allt som lärdes ut till barnen under utvecklingsprojektet hade sin grund i mediering. Kunskap fördes vidare genom bland annat tal, diskussion, olika typer av skrift och problemlösning. Barnen lärde sig ännu mer när dem kom att prata i barngruppen om det som uppstod under musikaktiviteterna. Genom de språkliga redskapen kunde barnen skapa en förståelse som gjorde att de senare kunde använda sig utav materiella redskap, exempelvis gitarr och piano.

Barnen hade sedan innan en bakgrundförståelse i musikinstrument men med hjälp av deras språkliga redskap och kommunikativ reflektion i grupp kunde barnen lära sig ännu mer och tillslut vilja pröva de fysiska, materiella redskapen på egen hand.

Hela läroprocessen skedde i starkt samspel i grupp mellan barn och barn, samt barn och pedagoger.

4.2 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell

I denna del skall vi beskriva den utvecklingsekologiska modellen (Bronfenbrenner, 2004). Denna modell hade vi till hjälp när vi ville förstå barnen i stort. Vi såg barnen som en del av ett större sammanhang och därför så passade denna modell oss mycket bra. Vad denna modell innebär skall nu beskrivas:

Den utvecklingsekologiska modellen har sitt ursprung från 90-talet och är skapad utifrån psykologen Urie Bronfenbrenners tankesätt kring barns universum (Lundgren, Säljö, & Liberg, 2010). Modellen består utav fyra olika systemnivåer. Dessa nivåer består utav *mikro*, *meso*, *exo*, och *makro*. Dessa nivåer lever man och växer upp i (Bronfenbrenner, 2004). Det är olika relationer som man lär sig av och påverkas av. Viktigt är nivåernas relation till varandra. Alla nivåer har ett samband och är sammankopplade. Nedan följer fortsätt förklaring kring samtliga nivåer, för att sedan följas upp med koppling till vårt utvecklingsprojekt:

Mikro är barnets närmsta omgivning (Ihrskog, 2006), med andra ord familjen. Barnet är direkt kopplad till denna nivå, därför menar flera att det även är en individnivå.

Meso består även av nära påverkande faktorer i barnets liv. Exempelvis skola och fritidshem. Dessa, liksom familjen, påverkar individen. Men familjen ligger trots allt närmre barnet. Detta på grund av att skola och fritidshem kan komma att ändras. Man kan byta skola eller sluta på fritidshemmet. Detta beror i sin tur på mikronivån och dess faktorer (föräldrarna) och dess val.

Exo är tredje nivån. Här finns ännu en tydlig koppling till nivån mikro, då denna nivå rör föräldrarnas position och roll i samhället, socialt och arbetsmässigt. Ihrskog (2006) beskriver att denna nivå påverkar barnen i stort. Hela deras dagsrutin påverkas av deras föräldrars yrke; vilka kläder de får ha på sig, vad deras fritidsintresse är och vilken tid de får åka från fritids. Detta är några saker som påverkas av deras föräldrars ställning i samhället.

Makro är den fjärde, sista och mest övergripande nivån. Denna nivå består till största del av samhällets normer och stadgar som finns och påverkar barnets vardag. Barnet kanske inte själv uppfattar makronivån men makronivån påverkar en stor del av barnets vardagliga liv. Barnet kan inte påverka när det ska hem från fritids eller skolan, utan lever i en värld som är uppbyggd av vuxna (Ihrskog, 2006).

4.2 Utvecklingsekologisk koppling till utvecklingsprojektet

Vi menar att det är viktigt att få en uppfattning kring barnens värld och perspektiv. Vi ville förstå deras vardag och i vilket sammanhang dem hörde till. Vi ville att projektet skulle präglas av förståelse för barnens liv och hur de styrs av yttre faktorer. Med Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell i bakhuvudet förstod vi att det fanns högre makter som påverkade oss, barnen och därmed vårt utvecklingsprojekt. Detta kunde vi även koppla till det etnografiska forskningssättet då vi undersöker barnens i deras naturliga vardag. Innan det startade så såg vi till att hälsa på och se hur barnens liv såg ut i verksamheten.

Vi studerade inom deras meso-nivå, men samtliga nivåer påverkade fortfarande och satte

spår i de val vi och barnen gjorde, exempelvis påverkar styrdokument, samhällets normer och deras föräldrars ekonomi och status. Med förståelse för detta kan man förhoppningsvis se vad som påverkar barnens val i olika situationer och vilken roll barnen har i ett större samhällsperspektiv.

4.3 Learning by doing – att praktiskt musicera

Learning by doing är ett känt begrepp inom det pedagogiska väsendet och skapades av John Dewey (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010). Dewey var en amerikansk filosof och pedagog som levde under 1800-talet och 1900-talets sekelskifte. Hans pedagogik är en del i den större pedagogiska teorin som kallas för pragmatism. Det betyder att Deweys pedagogik bygger på att man lär sig genom anpassning och användning av olika redskap. Problemlösning i samband med fysisk handling är centralt i Deweys pedagogiska tänkande.

Enligt Dewey skall fokus på individerna och användning av läroplanen integreras. Denna integration är synnerligen viktig i ett utvecklingsprojekt. Att kombinera barnens intressen med aktivitetsinriktning är någonting som vi ser som meriterande för att fånga upp barnen och lyfta rätt saker. Som pedagog skall man ha ett syfte med all form av undervisning (Skolverket, 2011) och notera barnens egen individualitet.

4.3.1 Pragmatisk koppling till utvecklingsprojektet

I utvecklingsprojektet tillämpades Deweys teori om barn och praktiskt lärande. Det blev mycket värdefullt i kombination när vi arbetade med en fysisk, praktisk aktivitet som musik. Vi tror på att barnen skall få använda olika redskap. Vi anser att praktiskt utövande av musikinstrument fick dem att lära sig mer än om de bara hade läst om musik teoretiskt. Dessutom är fritidshemmet i stort en praktisk verksamhet där fokus inte bör vara på det teoretiska (Skolverket, 2007).

Vi menar dessutom att praktiska aktiviteter är mer lustfyllt och roligt att föra i barngrupp. Under utvecklingsprojektet så såg vi hur barnen blev engagerade av att arbeta praktiskt. Musik är en naturlig praktisk aktivitet, det gäller att ge barnen utrymme att också praktiskt musicera. Enligt Deweys pedagogiska perspektiv är det detta som i det stora hela ger barnen fördjupad kännedom kring musik (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010).

5 Vikten av musik i alla åldrar

Nedan följer olika forskningsprojekt som visar på vikten av musik i alla åldrar. I utvecklingsprojektet var det viktigt att kunna belysa *varför* musiken är nyttig för barn. När man som pedagog får frågan *varför* musik är bra och *vad* man kan lära sig, skall pedagogen genomtänkt kunna svara tillbaka med underlag. Vi ansåg att hänvisning till läroplanen Lgr 11 (Skolverket, 2011) inte var tillräcklig ur ett forskningsvetenskapligt perspektiv. Att kunna hänvisa till ytterligare källor skulle ge utvecklingsprojektet mer validitet och mer förtroende från flera håll.

Om man ser på forskning vad gäller musikens påverkan på barn i fritidshem eller barn i åldern 7-12 år finns det inte mycket dokumenterat. Vi har däremot hittat mycket forskning om små barn och barn i tonåren. Detta visar att mellanstadiet är ett område som behöver belysas och arbetas vidare med. Vi skall fortfarande redovisa den forskning som vi har funnit om barn och musik då vi menar att detta fortfarande är väsentligt för att förstå vikten av

musik och varför musik är bra för barn.

5.1 Forskning om musik och småbarn

Hur vi påverkas och att vi påverkas av musikupplevelser har det gjorts många studier kring. Den amerikanska musikerapeuten Jayne Standley (Fagius (red.), 2007) gjorde år 2000 en studie på tolv premature barn i en ålder som motsvarar graviditetsvecka 35. Dessa barn var utvalda för studien därför att de hade en dålig sugförmåga. Musikstimulansen gjorde att dessa barn sög lika bra som fullgångna barn gör spontant.

Ytterligare studier har gjorts 2002 av Standley (2003) där man låtit premature barn i fosterveckorna 24-36 höra vaggsånger 10-30 minuter om dagen. Sammanställningen av tio sådana studier visade att barnen, jämfört med andra barngrupper man kontrollerat, visade på bättre matintag och syrgasupptag. Detta medförde en gynnsammare viktutveckling och behovet av intensivvård för spädbarnen minskades. År 2003 visade Standley att premature barn med svag sugförmåga åt bättre vid samma musikstimulans. En slutsats av detta är att redan tidigt födda barn fångas av sången och musikupplevelser i någon mening (Standley, 2003). Denna forskning kunde vi ta med oss i utvecklingsprojektet. Vi tror att musik berör alla i någon mening och att musik får en att må bra fysiskt och psykiskt.

Det har gjorts ytterligare studier om småbarn och om vad de minns och uppfattar av musikk ljud. En brittisk forskare, Peter Heppar, gjorde 1988 en studie där han lät blivande brittiska mödrar se en TV-serie (Fagius (red.), 2007). När man sedan spelade upp signaturmelodin för de nyfödda barnen reagerade de genom att suga mer på nappen. Denna reaktion visade sig inte vid andra signaturmelodier utan endast vid denna tv-seriens låt.

Den kanadensiska musikpsykologen Laurel Trainor har gjort en studie som visar på sinne och minne för rytm hos spädbarn. Denna studie beskrivs i kapitel tre av *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit* (Fagius (red.), 2007). I studien lät man sju månaders gamla spädbarn lyssna till ett melodistycke där man inte hade någon tydlig rytm eller betoning. Man gungade barnen till melodin i en viss rytm varav hälften av takterna gick i tvåtakt och hälften i tretakt. När man senare spelade upp melodin för barnen med betoningar i både tvåtakt och tretakt visade barnen ett större intresse för den takt de gungats i. Slutsatserna av dessa observationer visar att det finns ett minne i omedveten mening redan innan födseln i anslutning till musik.

Denna forskning stöttar oss i vårt tankesätt kring musik som en viktig del av ens liv. Musik kan på flera sätt påverka och utveckla oss människor. Vissa medfödda delar styr oss, såsom minne och hälsa. Att musik gynnar dessa delar är positivt. Denna forskning ger musik mer validitet i sig och kan vara en ytterligare faktor kring varför man bör använda sig av musik - inte bara i fritidsverksamheter utan överlag.

5.2 Forskning om musik i senare åldrar

Att musiken påverkar oss på flera sätt under de allra tidigaste åren är nu uppenbart men det har även gjorts studier hur musik påverkar i senare åldrar.

En som har varit intresserad av musikens påverkan är Manfred Scheid, som är speciellt intresserad av elevers tankar om musik och musikaktiviteter i skolan (Ericsson & Lindgren, 2011). I en doktorsavhandling, *Musiken, skolan och livsprojektet. Ämnet musik som en del av ungdomars identitetsskapande* (Scheid, 2009), beskriver han en studie som bygger på enkäter, observationer och intervjuer med gymnasieelever från tre olika skolmiljöer. Resultatet visar att

eleverna kopplade musik med identitet och känslor. Man använder sig också av medier som datorer och mobiltelefoner för att dela med sig och nå ut med sin musik. En del av resultatet i studien visar att ungdomarna i studien använder musik och nya medier för att marknadsföra sig själva.

Ericsson (Ericsson & Lindgren, 2011) skriver om hans egen forskning som han bedrev år 2002. Han förde en studie om ungdomar och musikaliskt lärande utanför och i skolan. Resultatet visade att ungdomarna i studien välkomnar en lärare som kan hjälpa dem med det rent tekniska kunnandet vad gäller utövandet av olika instrument. De kan också tänka sig få hjälp med att skapa miljöer där de kan utöva sin musik samt ordna musikgrupper och konserter för kamrater och andra som är intresserade. Eleverna vill däremot inte att läraren ska lägga sig i deras musikmak. Man kan säga att estetisk undervisning i dagens skola måste kunna hantera elevers vardagskultur i skolverksamheten på ett tillfredsställande sätt.

Åsa Bergman (2009) har gjort en avhandling på institutionen för kulturvetenskaper inom Göteborgs universitet som heter *Växa upp med musik – ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. Avhandlingen är en etnografisk undersökning som studerar en grupp ungdomar som gick i samma klass på en högstadieskola i Göteborgs kommun under åren 2002-2005. Syftet med avhandlingen var att se hur ungdomar använder musik för att skapa, uttrycka sin identitet samt se hur man utvecklar musikaliska kunskaper och färdigheter i vardagen. Studien visar att musik är betydelsefullt för ungdomars identitetsprocess på många olika sätt. Detta visas genom olika musikaktiviteter där man presenterar sig själv och blir bekräftad som individ. Musiken används också för att bekräfta och/eller ändra olika känslotillstånd och detta kan då leda till ökad självförståelse. Genom sina olika musikmaker urskiljer sig ungdomar som specifika och unika individer.

Vi såg individualism som någonting viktigt i vårt utvecklingsprojekt. Även om utvecklingsprojektet var grupp sociologiskt inriktat så ville vi fortfarande se individerna för vad dem själva var. Vi anser, med forskningen ovan, att musik är någonting som hjälper till i ens identitetsutveckling. Att utveckla ens identitet och jagmedvetenhet är någonting som man gör i grupp (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010) och vi ser musik som en positiv och naturlig gruppaktivitet där man får uttrycka sig tillsammans.

Även Annika Danielsson (2012) vid Musikhögskolan på Örebro Universitet har gjort en avhandling som heter *Musik oss emellan: identitetsdimensioner i ungdomars musikaliska deltagande*. Denna avhandling behandlar vanliga svenska ungdomars användning och uppfattning om musik. Syftet med avhandlingen är att analysera ungdomars relation mellan identitet och musikaliska användande. Undersökningen genomfördes i två skolor i den åttonde årskursen, där 15 ungdomar deltog. Ungdomarna fick svara på en enkät där de fick uppge vilken musik de lyssnade på för tillfället och man hade även gruppsamtal kring sex olika musikexempel. Även intervjuer i gruppsamtal om elevernas förhållande till musik och sin användning av musik genomfördes. Det visade sig att grundskolans musikundervisning skiljer sig i många stycken från ungdomars vardagliga musikanvändning. En risk är att skolans musikundervisning blir ett eget forum där man inte får plats i elevernas musikaliska livsplanering.

De olika studierna och forskningsrapporterna visar tydligt hur viktigt det är att arbeta med de estetiska lärandeprocesserna på våra skolor och fritidshem. Att ge möjligheter för våra elever att med musikens kraft skapa en samhörighet och ett bra klimat på fritidshemmet är ett stort pedagogiskt ansvar. Olika studier som finns visar tendenser hos musiklejare i Sverige. De beskriver sin lärarroll som överflödigt när det gäller populärmusik. Att barnen klarar sig

bättre utan lärarens inblandning verkar vara en utbredd uppfattning. När läraren inte styr musiklektionerna ges det utrymme för de sociala grupperingarna som finns bland eleverna (Danielsson, 2012). Vi ville själva inte styra mycket under genomförandet av utvecklingsprojektet utan ge utrymme till barnens grupperingar och sociala samspel. Det var detta som vi ville iakttä och studera.

6 Barnens sociala och musikaliska värld

En inblick i tidiga och nutida studier är en bra förutsättning vid planering, genomförande och utvärdering av ett utvecklingsprojekt. Detta ger arbetet validitet.

Dock finns det inte mycket tidigare forskning kring musik i en fritidsverksamhet att tillgå därför använde vi oss istället utav tidigare forskning kring barns socialitet *samt* musik som gruppaktivitet för barn. Dessa två kopplades sedan vidare till fritidsverksamheten och dess form inom ramarna av läroplanen Lgr 11 (Skolverket, 2011) samt *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem* (Skolverket, 2007).

I detta kapitel så är det två skrifter som beskrivs. Vi har lyft dessa då vi tyckte och tycker att dem kompletterar varandra gällande vårt utvecklingsprojekt. Vi har haft en stor nytta av dessa två skrifter under utvecklingsprojektet samt i yrkeslivet. Den ena skriften betonar barnens sociala liv medan den andra betonar barnens musikskapande. I kombination med varandra skapade de en gemensam musiksociologisk grund som var till stor nytta för oss.

6.1 Identitet och social interaction

Kompisar och kamrater – barn och ungas villkor för relationskapade i vardagen (Ihrskog, 2006) är en avhandling skriven av Maud Ihrskog där hon skriver om sin etnografiska forskning. Denna handlade om barnens sociala konstruktion och barnens kamratrelationer. Åldersspannet avr 12-åringar då deras ålder består oftast är en väldigt aktiv social arena. Forskningen är väldigt utvecklingsekologisk då Ihrskog inte bara träffade barnen i en verksamhet utan även där dem bodde och där dem gillade att spendera tid. Hon pratade även om relationer utanför barnens kamratskap såsom med lärare och föräldrar och drog paralleller till samhället i stort och dess normer.

Ihrskogs (2006) forskning varade under en längre tid och barnen hann bli ungdomar under tiden studien löpte. Forskning är därmed väldigt övergripande och innehåller rikligt med data. Dem höll kontakten via brev och Ihrskog förde intervjuer.

I denna del skall *identitet* och *social interaktion* förklaras ytterligare. Samtliga begrepp beskrivs som centrala i början av Ihrskogs avhandling (2006). Då dessa två är till synes övergripande begrepp syftar denna del till att skala ner begreppen och fördjupa sig i begreppens mest väsentliga delar i relation till utvecklingsprojektet. Begreppens förklaringar ligger till grund i Ihrskogs forskning. Dessa begrepp samt vad dessa begrepp innebär kommer att användas i flera av delarna i denna uppsats och är därför värdefulla begrepp som bör beskrivas ytterligare.

Identitet är ett begrepp som kan ha många olika innebörder. Det kan vara en image eller en titel. Identitet kan ha och göra med ens kön, kultur eller religion. Men oavsett vad man starkt identifierar sig med börjar alltid uppbyggandet av ens identitet i tidigt skede under barndomen. Det är detta skede som Ihrskog beskriver starkt i sin avhandling (2006).

Avhandlingen kan beskrivas som sociokulturell. Då Ihrskog i omfattande, tydlig mening anser att barnen bygger sin identitet med hjälp av kompisrelationer och i relationer med vuxna människor. Med andra ord *socialisation*, som är ett ytterligare centralt begrepp i Ihrskogs avhandling. Man lär sig i samspel med andra och speciellt den vardagliga gruppen är en stark lärande källa. Fritidshemmet är en sådan plats där det sker en utvecklingsekologisk grund. Under barnens fritidstid kan de, i samtal med andra, vidga sina vyer och börja uppfatta samhället på ett djupare plan. De kan börja lära sig kring hur de själva fungerar och vad de själva har för roll i ett stort samhälle. Ihrskog betonar att pedagogerna har en ytterst viktig roll i barnens identitetsutveckling (2006). Som vuxen ska man vara till stöd i vad som kan vara en frustrerande och spännande period.

6.1.1 Hur identitetsutveckling tillämpades i utvecklingsprojektet

Förhoppningsvis bidrog utvecklingsprojektet till identitetsutveckling med hjälp av musikväsendet. Vi anser, med erfarenhet av vårt utvecklingsprojekt, att musik är en stark uttrycksform. Genom musikaliska uttryck i grupp upptäcker barnen mer av sig själva. Barnen kan förhoppningsvis börja identifiera sig med musik och upptäcka/utveckla sin roll inom denna uttrycksvärld. Enligt Ihrskog (2006) är kompisrelationer väsentligt för att utvecklas som individer. Detta avseende var oerhört viktigt när vi formade upp hela vårt utvecklingsarbete. Meningen var att utvecklingsarbetet skulle utmärkas av sociokulturellt tänk och jagmedvetenhet.

6.2 Social interaktion mellan barn

Social interaktion kan beskrivas som mötet mellan två människor. Utifrån Ihrskogs (2006) avhandling är social interaktion någonting som påverkar ens jaguppfattning. I stycket kring begreppet *identitet* beskrivs den positiva påverkan den sociala interaktionen har för individen.

Social interaktion sker genom språk. I den sociokulturella teorin är det kulturella språket en källa till kunskap och lärdom (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010). Språk handlar om gensvar av det man själv kommunicerat (Ihrskog, 2006). Den sociala interaktionen är därför väldigt tillfredställande och bekräftande. Ihrskog beskriver vidare om gester, som en naturlig del av kommunikation. Gester är reaktiva på vad den förra kommunikatören har sagt. Med gester förstärks känslorna och meningarna i interaktionen. Genom attityd, röstläge och gester i samspel skapas ett starkt uttryck som sprider sig till mottagaren. Kanske förmedlas kommunikatörens idé till lyssnaren.

Denna process är ständigt pågående i ett fritidshem. Under en fritidshemstid förs alltid flera sociala interaktioner och är till grund för gemensam förståelse och information samt kommunikativt uttryck.

6.2.1 Hur social interaktion tillämpades i utvecklingsprojektet

Under utvecklingsprojektet var den sociala interaktionen nödvändig för att genomföra projektet, att möta barnen och föra dialog. Det är någonting naturligt och går inte att undgå när man genomför ett projekt. Människan är social från skapelsen (Ihrskog, 2007) och barnens sociala interaktioner är någonting som är värt att observera och dokumentera. I dessa möten får vi ta del av barnens kommunikativa förmåga, deras sätt att prata om musik och deras lärdomar. De sociala interaktionerna kan vidare utvecklas till relationer och identitetsutveckling.

6.3 Barns musikskapande samt lärande i barnens perspektiv

Barn och sång – om rösterna, sångerna och vägen dit (2007) är en bok skriven av Gunnel Fagius som handlar om musik ur allmän samhällsvinkel. Den fungerar även som en ingående musikhandbok med tanke att sprida musikglädje till barn. Den var till god hjälp i utformandet av utvecklingsprojektet. I följande del beskrivs delar ur boken mer ingående och det kommer även ges förklaring hur dessa delar är tidig forskning som var nyttigt för vårt utvecklingsprojekt.

Barn och sång – om rösterna, sångerna och vägen dit (Fagius (red.), 2007) kan även kallas en musikpedagogisk manual. Boken hanterar många olika betydelsefulla delar ur den musikpedagogiska världen. Men i utvecklingsprojektet belyses två delar extra mycket, dessa är *barnens musikskapande och lärande i barnens perspektiv*.

Barnens musikskapande är någonting som är i fokus i det fysiska utvecklingsprojektet då hela det utvecklande projektets tematiska arbete rör sig kring musikskapande. Musikskapande tas historiskt först i form av musikskapande *åt* barn. Barnsånger var skrivna av vuxna. Sångerna var i början ofta monotona (en enda ton). Sedan skapades idén om en ur-ter, alltså att sångerna byggde på en fallande liten ters (exempelvis låtarna *Spanien* och *Köp varm korv*). Det senare steget var sånger som byggde på samma toninnehåll och även det var väldigt begränsat (exempelvis *Lille katt* från Astrid Lindgrens *Emil i Lönneberga*). Detta utvecklades vidare till melodier som byggdes på pentatonik (fem-tonskala). Man tänkte att man tillslut skulle landa på den västerländska konstmusiken (Sundin, 1995).

Sundin (1995) menar att detta, tidigare synsätt på musikpedagogiken inte alls stämmer överens med barnens egentliga musikskapande idag. Efter forskning på 1960-talet insåg han att barnens musikskapande inte kunde byggas på så kallade ”universella termer” (Fagius (red.), 2007, s.67) utan snarare på kulturella sådana.

Barnens musikaliska uttryck påverkades av kulturer som omgav dem. Redan de små barnen gick inte att kontrollera. De sjöng utanför det konstruerade tonsystemet. Denna form av sång ansåg Sundin var rikare och fantasifullare och han menar även att detta tankesätt bekräftades senare av olika forskare. Sundin pratar också om den formella, motsvarande informellt ledda musiken. Under hans musikstudier på flera förskolor, även denna studie under 1960-talet, ansåg lärarna att barnen inte utförde mycket sång. Men Sundin menade och förklarade att barnen ständigt sjöng, men inte under organiserade, vuxenledda sång- och spelstunder. Det som existerade under den fria leken märkte man inte (Fagius (red.), 2007).

Det var inte anpassat efter barnen under mitten av 90-talet då ångerna hade för höga lägen, vilket fick barnen att skrika istället för att sjunga (Fagius (red.), 2007). Tanken var att dem skulle sjunga i falsett, men det kommer inte naturligt för barnen att sjunga på det sättet.

Tanken var att utvecklingsprojektet skulle möta barnen på deras nivå. I dagens musikvärld är barnens musik ofta densamma som de vuxnas och anpassat efter den nuvarande kulturen. Populärmusiken råder stort (Fagius (red.), 2007, s.67). Musikundervisningen i skolan skall vara till godo för barnens musikutveckling. Musiken skall vara anpassad efter barnens röst och tycke (Skolverket, 2011).

Att sjunga är naturligt för barn och uttrycksmedlet används flitigt i barnens lek. Detta skall tas om hand och utnyttjas. Utvecklingsprojektets musikaktiviteter skulle till största delen bli lett av

barnen och deras vilja. Det är i det utgångsläget som vi menar man kan musikaliskt utvecklas tillsammans. Fritidshemmet är dessutom en fri verksamhet där barnen skall lära sig att ta ansvar och bli självständiga. Musik skall vara fantasifullt och barnen skall få vara sina egna uttrycksmästare och få skapa fritt. Detta passar i den fria fritidsverksamheten (Skolverket, 2007). Musikskapandet skall inte vara *för* barn utan *med* barn.

Att dessutom ha bakgrunden till den musikpedagogiska syn vi har idag är någonting som vi såg som viktigt när vi gjorde våra val. Vi ser i denna tidiga forskning att barnen gör vad dem musikaliskt känner för och vi ser i musikpedagogikens historia hur styrning inte fungerar. Att ha kännedom om processen som ledde oss dit vi befinner oss idag är en bra kunskap att ha då det kan ge oss en idé vart vår framtida väg kan komma att bli. Förhoppningsvis kan vi bland annat använda oss mer av IKT i framtiden.

Lärande i barnens perspektiv

Sundin skriver vidare om lärande i ett barnperspektiv (Fagius (red.), 2007). Han menar att begreppet barnperspektiv innefattar det som ”barnen beskriver och förklarar, verbalt eller kroppsligt” (s.71). Hur lär de sig att spela och hur lär de sig att sjunga? Det gäller att vara lyhörd på barnens kommunikativa förmåga, bara då kan vi förstå barnen och deras individuella lärandeperspektiv.

För flera år sedan så var den klassiska musiken en norm. Idag är populärmusiken norm. Begreppet musik är samma idag som begreppet popmusik (Fagius (red.), 2007). När man allmänt talar om musik är det oftast den populära formen av musik men menar och utgår ifrån. Anledningen är den starka massmediala påverkan som finns idag. Som pedagog måste man därför ha kännedom kring denna samhällsförändring och hur det påverkar barnen och deras musikskapande och tankesätt.

Att barnen vill skapa är någonting som faller sig naturligt. Men de påverkas lätt av omvärldens yttre styrning. För att kunna utveckla sin personliga uppfinningsförmåga och självständighet menar Sundin att barnen behöver plats samt tid för att leka (Fagius (red.), 2007).

Fritidshemmet är den perfekta arenan för barn att utveckla sin personliga musikaliska förmåga. Utvecklingsprojektet präglades av lyhördhet och av att möta barnen. Vi såg till att ta del av barnens beskrivningar för att förstå hur de lärde sig. Alla lär sig på olika sätt (Skolverket, 2011) och allting skall helst anpassas på individnivå.

Samhällets påverkan kommer att prägla arbetet omedvetet och medvetet (Fagius (red.), 2007). Med lek kan man nå barnens innersta musikfantasi och musikskapande. I utvecklingsprojektet såg vi till att hålla det lekfullt och att få våra tillfällen med barnen att bli en rolig stund.

7 Genomförande

Vi skall beskriva delar ur vårt eget musikarbete som vi genomförde. Vi hade egna musiktillfällen 1-3 gånger i veckan under en månads tid. Tillfällena var tematiska, vi hade musikskapande som tema. Barnen på fritidsklubben fick delta frivilligt och de fick komma och gå. Totalt hade fritidsklubben cirka 60 barn och till våra tillfällen kom det runt 1-10 barn per tillfälle. Ibland kom det helt nya barn som vi inte haft innan och ibland så återkom barn som varit med tidigare.

Vi ville att dessa tillfällen skulle kännas kul för barnen och att det skulle vara någonting

mycket lustfyllt och intressant. Vi ville att det skulle utstråla att vara fritt och öppet där barnen skulle få chans att själva få välja sitt musikaliska uttryck med stöd från oss. Vi ville att det skulle vara i grupp eller i par, men vi såg även till att uppmärksamma de individualiteter som fanns. Genom detta projekt så såg vi tydligt barnens olika samspel och dessa samspel tyckte vi var väldigt intressant att beskåda.

Vi skall även beskriva delar ur pedagogernas befintliga musikverksamhet och beskriva vad vi där observerade samt vad pedagogerna själva anser om denna verksamhet. Pedagogernas arbete skedde endast en gång per vecka och vi upplevde att man oftast hade mål med verksamheten. Detta kommer nu att beskrivas ytterligare.

7.1 Pedagogernas befintliga musikverksamhet

Vi deltog vid två tillfällen när pedagogerna höll i deras befintliga musikverksamhet. Dessa tillfällen var givande för oss för då kunde vi observera mer fördjupat. Vi såg tydligt hur barnen tog in pedagogens instruktioner och via sin medierade förmåga diskuterade de detta med sina kompisar för att sedan praktiskt genomföra uppgiften de hade fått. Under samtliga observationer av pedagogernas musikverksamhet så var det ensemblespel. Oftast ledde pedagogen ensemblen och kompade med sin gitarr. Det var alltid popmusik, vilket barnen uppskattade. Barnen hade ständig kontakt och lyssnade in varandra när de spelade. Musik handlar till stor del om samspel och att hela tiden fånga in omgivningens signaler (Fagius (red.), 2007).

Vi upplevde att pedagogerna ledde ganska mycket, de lät inte barnen testa själva och pedagogerna höll sig till det de skulle göra. Detta kunde vi se som någonting negativt, då vi tror att barnens fria uttryck är någonting man skall ta tillvara på. Vi kan även se detta som positivt då barngrupper ibland kan bli ofokuserade och inte komma framåt. Speciellt när det inte finns en naturlig ledare i barngruppen.

Vi vet att pedagogerna hade mål med deras musikundervisning. Detta fick vi reda på i vårt möte med rektorn, som ville att ensemblespelet skulle leda till uppvisning. Dock var allt deltagande frivilligt, även om det sätter viss press innan uppvisning.

Vi trodde först att pedagogen påverkar rollerna. Vi hade en flicka som vanligtvis hade en stark, självsäker identitet även utanför musikstudion. Men hon visade inga tecken på att det var ovanligt eller onaturligt att vi, som utomstående, höll i aktiviteten. Detta fick oss att tänka på att de sociala rollerna barnen hade emellan sig. Detta sker säkerligen i deras egna samspel. För flickan och de övriga barnen som deltog under tillfället kanske det blev naturligt just för att flickan tog sin vanliga, naturliga roll. Flickan ledde gruppen framåt med stöd från oss. Med andra ord kanske det inte spelar så stor roll vem (pedagog) som driver aktiviteten men ledaren i barngruppen kan däremot vara viktig för hela gruppens naturliga sociala samspel.

Det var intressant att kunna beskåda de sociala roller som kom fram. Ledaren kunde man direkt urskilja men de andra var svårare då de inte tog lika mycket ansvar och plats. Vissa svarade aktivt tillbaka till ledaren och visade på det sättet sitt godkännande. Andra var helt tysta vilket fick oss att fundera kring varför. Det kunde vara för att de var naturliga följare som helst hade ledare. Eller för att de inte alls gillade att bli ledda. Vi menar att det finns en risk att inte säga ifrån om man inte gillar att bli styrd. Här tror vi att pedagoger kan gripa in och fånga upp de barn som håller en tyst, passiv profil. Man måste lära barnen att stå upp för sig själva och säga ifrån om någonting inte känns bra.

7.3 Pedagogernas tankar kring deras musikverksamhet

Som underlag i vårt arbete har vi gjort två formella intervjuer med de två pedagoger som är involverade med musikverksamheten. Vi gjorde då en intervju med en pedagog i taget. Dessa båda pedagoger har fritidsledarutbildning och musikbakgrund. De håller båda två på med musik på fritiden och har därför kunskap för att bedriva en musikstudio på fritidsklubben. Utöver dessa formella intervjuer har vi vid samtliga besök, som var tio till antalet, haft mer informella, samtalsliknande, intervjuer där vi samtalat under arbetets gång med pedagogerna. Under dessa tillfällen har vi mest bytt tankar kring musikverksamheten, hur vi arbetar kompletterande samt om de existerande sociala barngrupperna.

”Många kommer hit och provar - även de barn som annars inte har något intresse för musik.” – P1

När vi pratade med dem första gången så sa de att man inte haft musikverksamheten länge. Man har bedrivit denna typ av verksamhet i musikstudion i mindre i ett år. Men verksamheten har gett gott socialt klimat där barnen gess utrymme åt gemensamt uttryck. Upplägget var varierat och dem hade inget precist schema. Barnen fick själva komma med förslag och så arbetade man utifrån det. De tror att det är detta som kan locka barn som inte har ett lika stort musikintresse. De barn med musikintresse kommer oftast varje vecka.

”Ibland så kommer flera, 15-20 stycken och ibland kommer inga alls.” – P2

De berättade att barnens musikintresse gick i vågor, ibland kom flera från fritidsklubben och ville vara med och delta och ibland så kom det mindre barn eller inga alls. Detta kan bero på olika saker. Men främst så tror pedagogerna att det beror på att tisdagens musik inte alltid passar i barnens tidschema, på grund av fint väder eller periodvist intresse för annat.

Vi har diskuterat utvecklingsområden med pedagogerna under intervjuerna, som hade kunnat ändra närvaron. P1 vill bland annat musikstudion oftare, *”Tyvärr så är den ibland upptagen av andra verksamheter på skolområdet, mestadels av högstadieläverna.”* säger pedagogen. Deras planer för framtiden är att inkludera mer digitalt musikskapande. Dem har en musikstudio som dem gärna utnyttjar. P2 vill ha tillgång till Ipads och applikationer såsom Garage Band. Pedagogen menar att det är ett bra sätt att få barnen att arbeta i grupp eller i par och för att få vidare upplyst intresse för musiken.

7.2 Våra egna planerade musiktilfällen

När vi först kom till fritidsklubben så tyckte vi att det var en bra gemensamhetskänsla mellan pedagoger och barn. Vi märkte att det fanns naturliga grupperingar men vi upplevde inte att det var *för* grupperat eller att någon hyste agg mot någon annan. I överlag upplevde vi att barnen hade lätt för att uttrycka sig och kommunicera. De hade ständig dialog med pedagogerna på fritidsklubben.

Vi fick se musikstudion och musiksalen som båda var mycket väl utrustade med instrument och material. Därefter hade vi en samling med barnen där vi berättade vilka vi var, varför vi var där och för att göra dem motiverade inför extra musik på fritidsklubben. Vi såg till att det inte skulle bli ett för officiellt samtal utan snarare en öppen, informell dialog. Vi lät barn skriva upp på tavlan om de kunde tänka sig att delta.

Vi genomförde informella, samtalsliknande, intervjuer med barnen på fritidsklubben vid varje tillfälle då vi arbetade med vårt utvecklingsprojekt. Dessa tillfällen blev sammanlagt nio gånger, exkluderat första tillfället då vi hade möte med rektorn. Detta innebar att vi samtalade med varje nytt barn ur barngruppen, kring deras musikintresse och deras syn på musik som social aktivitet, som deltog vid dessa tillfällen men vi hade även informella samtalsliknade intervjuer med de barn som återkom i dessa aktiviteter för att följa upp och få en djupare uppfattning. Sammanlagt hade vi informella intervjuer med ca 15-20 barn. Vi förde inga individuella anteckningar utan samtalen skedde i grupp där barnen kom och gick. Vi ville att det skulle kännas naturligt för barnen att prata med oss.

”Musik är roligast i grupp.” – Barn i årskurs fyra.

Vi fick under dessa informella samtal höra att barnen hade olika musikbakgrunder men mestadels hade de alla någon form av erfarenhet av musik samt att dem såg musik som en gruppaktivitet där man skapade tillsammans. Detta kändes väldigt positivt för oss.

Under det första musiktillfället så hade vi fyra barn. Vi hade ett informellt gruppsamtal med några av barnen där vi diskuterade vad dem och vad dem trodde att resten av fritidsklubben gillade samt hur de såg på gruppens musikkännedom. Vi upplevde att barnen kände varandra hyfsat bra och att dem visste vad varandra gillade för musik. Eftersom vi ville att utvecklingsprojektet skulle vara fritt och lustfyllt frågade vi vad barnen ville göra och vad de skulle kunna tycka vara kul. Vår upplevelse var att barnen gillade olika saker men att de fortfarande var öppna för varandras förslag. Olika förslag kom upp såsom olika pop- och rocklåtar, de ville sjunga i mikrofon, spela trummor och spela gitarr.

Det är viktigt att man samtalat med barnen för att veta vad de vill. Det kan lätt bli att barnen upplever det tråkigt om man inte tar tillvara på deras egna önskemål. Vårt gruppsamtal visade på önskemål om att lära sig spela på olika instrument.

Som planerat höll vi våra musiktillfällen väldigt löst planerade. Vi inledde alltid våra träffar med att samtala kring musik och vad barngruppen ville göra med oss under eftermiddagen. Oftast ville barnen spela gitarr och kom med förslag på olika låtar som de ville spela. Ibland hade vi förberett en låt som barnen kunde spela, men vi försökte hålla det öppet. Detta gjorde vi dels för att vi ville att barngruppen skulle vara så delaktig i projektets utformande som möjligt men även för att vi studenter och de skulle få en bra och lättsam start tillsammans då både vi och barngruppen säkerligen kände oss förväntansfulla och möjligtvis lite nervösa. Vi var först och främst där som stöd så att barnen själva kunde musicera så som dem ville och få ge utlopp för deras egna musikaliska uttryck (Skolverket, 2007).

Barnen turades om att berätta om sina tidigare erfarenheter kring musikämnet. Vi pratade om allt som berör musik och vi försökte ta till oss vad de sade så vi kunde ha det i åtanke under projektets gång.

Några träffar bestod av att barnen efter att ha diskuterat sinsemellan valt ut ett par låtar som de ville lära sig spela och sjunga. Vi hade förberett oss inför detta genom att lyssna in oss på vad dagens unga gillar och tycker om vad gäller populärmusiken. Här kom vi återigen att märka hur viktigt det är att man som pedagog vare sig du arbetar med musik eller inte, hålla sig ständigt uppdaterad på vad som sker i ungas populärkultur. Inte bara för att det kan vara bra att hänga med i barnens intressen utan lika mycket för att man på detta sätt kan fånga upp deras intressen och göra något kreativt av det tillsammans med barngruppen.

När barnen beslutat sig för en eller ett par låtar så letade vi via vår Ipad upp låtarna med ackord. Här transponerade vi om låtarna allteftersom vi diskuterade med barnen vilka ackord som de kunde greppa på piano och gitarr. Vi använde oss regelbundet av den stora whiteboardtavlan i musiksalen där vi skrev ned stödord ur låttexterna med ackorddiagram och ackordföljd över. Då barngruppen var bra bekanta med att spela efter ackord på detta viset så fungerade det med gott resultat.

Vi lät barngruppen ta ansvarsfulla roller när vi sen övade in låten. De fick turas om att räkna in till introt och vi turades om att sjunga solo medan vi andra kompade tillsammans, i Lgr 11 står det att man skall lära barnen att vara ansvarsfulla individer (Skolverket, 2011). Vi gick även runt bland barnen och hjälpte till med ackordgreppen och förenklade ackord för de som ville. Trots ett bra utbud av till exempel akustiska gitarrer så var de ändå lite för stora för en del. Det var ansträngande för deras små fingrar att sträcka sig så långt som ackorden ibland krävde. Däremot så blev vi väldigt positivt överraskade när vi såg hur mycket rytm-instrument som fanns tillgängliga. Dessa använde vi flitigt genom hela utvecklingsprojekts gång.

Ibland kunde det hända att barngruppen för dagen bara ville spela och lära sig nya ackord, nya trumkomp, eller bara bli kompade av oss när de sjöng till någon låt. Musik behöver inte vara någonting väldigt aktivt utan kan även vara en lugn rekreationstid där barnen skall få återhämta sig tillsammans. Detta blir också någonting socialt då man tar sig tid att mötas och ta det lugnt tillsammans. För vissa barn, med eventuellt sämre familjeförhållanden kan detta möte vara mycket väsentligt. Vi tror på att sprida glädje och värme med musiken och ge alla barn chans att få en trevlig stund.

7.2.1 En process med låtskapande

Under ett tillfälle hade vi två barn, en flicka och en pojke. Flickan hade sedan tidigare en viss musikalisk erfarenhet. Hon spelade bland annat piano. Pojken kunde spela lite gitarr men hade mest erfarenhet från skolans musik. Vi hade inte haft dessa barn innan under de tidigare veckorna.

Vi planerade att vara i musiksalen och börja skriva egna låtar i grupper men nu hade vi bara två barn. När vi kom till musiksalen och musikstudion så var båda salarna upptagna. Därför fick vi ta tre gitarrer från fritidsklubben, det fanns vid tillfället bara tre gitarrer tillgängliga, och sätta oss i ett klassrum, vilket var förutsättningarna just den dagen. Där samtalande vi tillsammans kring musik och hur en låt byggs upp. På plats fick vi veta att båda barnen var vänsterhänta och våra gitarrer var anpassade för högerhänta. Ibland händer det att man glömmer bort individer som är exempelvis vänsterhänta vid inköp av instrument till en verksamhet. Barnen försökte ändå så gott det gick att spela. Vi tog även fram en Ipad där barnen fick prova på att spela musik digitalt via en applikation.

Vi började med att prata om ackord och vi frågade även barnen om deras tidigare erfarenheter av ackord på gitarr. Då de höll gitarren felvänt så fick vi vara bra stöd och korrigerade fingrarna ifall det blev fel. Vi valde sedan ut fyra ackord tillsammans med barnen. Vi ville att det skulle vara ackord som barnen hade erfarenhet av innan. Barnen fick sedan välja ackordens följd i intro, vers och refräng. Under processen såg vi att flickan tog en passiv ledarroll där hon hjälpte pojken med mindre musikalisk erfarenhet. Barnen lyssnade på varandra och kommunicerade även med rörelser och gester. Pojken kunde ibland vara blyg men flickan tog sig ändå tid att lyssna på honom. Det var intressant att observera hur de hittade olika sätt att kommunicera, inte bara med språk utan på flera olika sätt. Det märktes att de kände sig

trygga tillsammans och att de antagligen även umgicks utanför vårt musiktilfälle.

Resultatet blev bra då de fick gjort mycket under den korta tid vi hade ihop och lärde sig mycket. Det visar att kommunikation är väldigt nyttigt och att barnens samspel spelar stor roll. Trots att vi varken hade tillträde till en riktig musiksall med vänstergitarrer och barnen hade olika musikbakgrund blev det mycket givande. Allt på grund av barnens olika sätt att kunna kommunicera med varandra.

De sista tillfällena arbetade vi med att vidareutveckla flickan och pojkens låt. Vi fick hjälp av ytterligare två barn. Vi skrev till en brygga till introt, versen och refrängen och så skrev vi en låt-text. Barnen komplementerade med olika instrument såsom piano, gitarr och percussion.

”Har du svårt att greppa ackord G, kan du ta ett fusk-G med bara ett finger!” – Barn i fritidsklubben, i konversation med ett annat barn.

Vi blev imponerade av den sammanhållning och det samarbete som barnen visa gentemot varandra. Barnen hade ett fantastiskt samspel och lyssnade in varandra på ett mycket tydligt och på ett medierande sätt. Under dessa tillfällen så upplevde vi inte att det fanns någon dominant roll, alla arbetade tillsammans med likadana förutsättningar.

Musiken tyckte vi definitivt var en bidragande faktor till att det fungerade så bra. Barnen skapade ett gemensamt uttryck i form av en låt. Om man ligger på samma medierande nivå och använder sig av samma språkliga och materiella redskap så tror vi att man naturligt kommer väldigt nära varandra och förstår varandra (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010).

Under det sista tillfället så skulle vi ha haft flickan och pojken som inledde skapandet med egen låt. Flickan hade dock gått hem tidigare. När vi gick upp till pojken så sade han att han inte ville delta då flickan gått hem. Detta är någonting som man får räkna med under ett utvecklingsprojekt. Men trots detta så fick det oss att tänka på *varför* han valt att inte vara ensam med oss. Under utvecklingsprojektet har vi tidigare varit ensamma med ett annat barn och haft musik. Detta fungerade bra och barnet uppskattade dessa tillfällen. Vi blev mycket intresserade över pojkens reaktion och bestämde oss för att reflektera över hans val ytterligare.

Under utvecklingsprojektet hade vi insett att pojken är ganska blyg. Så vi antog ganska snabbt att det kunde bero på att han kände sig otrygg. Han tillhör gruppen som Carlström och Carlström Hagman (2006, s.117) benämner som ”positiv grupp”. Han är intresserad, vill testa sig fram och han tycker att musik är roligt. Men blygheten kan bli en övervägande faktor och då få honom att känna sig osäker utan sin kompis. Vi funderade kring om han hade gått med på att delta om något annat barn, vilket som helst, också varit med och deltagit. Eller ville han just umgås med flickan? Carlström och Carlström Hagman (2006, s. 118) skriver om flera olika anledningar kring varför man som deltagare inte väljer att delta. Det kan vara att man känner att det är lönlöst, man känner sig inte behövd, man kan tycka att det finns få resurser eller att man känner att man har för mycket att göra.

Det är viktigt att man respekterar barnens egen vilja men att man är observant på att barn inte väljer att avstå för andra, negativa skäl som de kan behöva hjälp med i så fall.

8 Resultatredovisning

I denna del så kommer vi att besvara de två frågeställningar vi har med hjälp utav det data som vi har samlat in.

8.1 Svar på frågeställning 1

Hur ser vi att musiken är viktig utifrån sociala aspekter i en fritidsklubb med årskurs 4-5?

Under vår observation av barngruppen har vi noterat att det finns ett drivande socialt samspel inom gruppen. Detta kan naturligtvis ha en stor grund i musikspelandet. För de barn som deltar kan man se en stark social interaktion. De möts genom sitt intresse för musiken och musikens uttryck. Musiken är ett naturligt uttrycksmedel (Fagius (red.), 2007) och i gemensamt musikaliskt uttryck är det inte konstigt att man bygger upp en stark social interaktion som bygger på att skapa och förmedla.

Vi har sett att barn blir trygga när de musicerar och uppträder på ett annat sätt än de gör utanför musiken på fritidsklubben med sina kompisar. Detta kan just bero på att deras identitetsutveckling aktiveras i gemensamt uttryck med andra (Ihrskog, 2006).

Vi såg en tendens att elever med mer musikalisk erfarenhet hjälper och uppmuntrar de elever som inte har lika mycket erfarenhet. Barnen instruerar varandra i hur man exempelvis kan ta ett förenklat ackordgrepp på gitarr. Vi kunde höra uttryck som ”Det blir lättare om du gör så här”, ”Jag skall visa dig hur man greppar” eller ”Jag kan skriva ner ackordet med White Board-penna på pianotangenterna”. Vi märkte att barnen förde dialoger med varandra för att resultatet skulle bli bra, men även för att visa sympati och sin egen kunskap i musikområdet. Vid ett tillfälle hörde vi en flicka säga ”Ska vi ta ackord C?”, hon gestikulerar åt sin kamrat och efter ett tag svarar hon tillbaka ”Två slag? Ok!”. Där såg vi ett tydligt exempel på hur det sociala samspelet kan utspelas och barnen visade på god samarbetsvilja samt förmåga att hjälpa varandra oavsett kommunikationsmedel. Detta är väsentligt i en fritidsverksamhet. Vill man skriva en låt eller uppträda med ett band måste man samarbeta och förstå varandras uttryck och hjälpas åt. Musik bygger mycket på att känna in varandra (Fagius (red.), 2007).

Att ha ett gemensamt musikalt uttryck kan för vissa barn vara väldigt viktigt socialt. Genom att se över de olika utvecklingsekologiska nivåerna (Ihrskog, 2006) ser vi att barnets påverkas på flera olika plan. Som pedagog skall man gärna veta en del kring ens olika barns bakgrund i fritidsverksamheten. Men vi menar att det är omöjligt att känna till allt av barnets alla olika förhållanden utanför fritids. Att känna tillhörighet och att få skapa och på det sättet få känna trygghet under musiktillfällena kan vara livsviktigt och är någonting som vi reflekterade över under genomförandet av utvecklingsprojektet.

Vissa barn visade på en tydlig ledarroll och vid ett tillfälle var det en flicka som leder de andra bandmedlemmarna genom hela låten. Vi kunde då höra uttryck av henne som ”Okej, då tar vi det från refrängen igen! Alla beredda?! Ett, två, tre, fyr...”. Att kunna ta en ansvarsfull roll är någonting som Skolverket (2011) menar är nyttigt. Vi upplevde aldrig att någon tog över, utan det var en bra balans i alla barngrupper vi kom att stöta på.

Även när två olika individer med olika medierande förmågor har mötts har det fungerat bra. Barnen har hittat ett sätt att ändå kommunicera med varandra. Vi beskriver under *punkt 7.2.1*

hur detta sker och hur barnen använt sig utav gester för att skriva och komponera en egen låt.

Våra iakttagelser under de observationer vi genomförde tycker vi stämmer överens med det Sociokulturella perspektivet. Vygotskij menar att människan inte upplever världen direkt utan indirekt via dess verktyg. Han menade att de medierande redskapen är medel människan använder för att kunna förstå dess omvärld och hur man ska agera i den. Vygotskij menade även att det fanns två typer av grupper av dessa mediterande redskap, nämligen språkliga och materiella (Vygotskij, 1995). Även den pedagogiska teorin som kallas för pragmatism är en del av tycker vi stämmer med våra iakttagelser. Problemlösning i samband med fysisk handling är centralt i Deweys pedagogiska tänkande (Lundgren, Säljö & Liberg (red.), 2010), som är en del av denna teori.

I detta arbete har vi skrivit mycket om varför musik är bra för det sociala samspelet. Det finns underlag som visar på att musik är ett bra socialt redskap, som vi också redovisat i detta arbete och det har vi under genomförandet upplevt själva. Under projektets gång så har vi haft med oss barn ur två olika årskurser samt olika kompisgrupper och vi har sett hur de ändå kan mötas genom musicerandet. Vi menar att det beror på den *kollektiva känslan* som vi anser är unikt med musik. Detta skapar ett bra, tryggt klimat med möjligheter för olika barn att delta i gemenskaperna i grupp på skola och fritids. Nya kontakter mellan barn knyts.

8.2 Svar på frågeställning 2

I vilken form och på vilket sätt utspelas den befintliga musikverksamheten på fritidsklubben?

Innan utvecklingsprojektet började kartlade vi fritidsklubben. De hade musikaktivitet på tisdagar i musikstudion. Trots att man använde studion endast en gång i veckan på fritidsklubben, så var det ändå fler tillfällen än vad vi märkte av att man använde musik under vår verksamhetsförlagda utbildning. Vi anser att det är givande för barnen.

Pedagogernas musikverksamhet var helt frivillig för barnen. Man fick komma och gå som man ville. När vi samtalande med P1 om vilka som deltog i verksamheten sa han som sagt ”Många kommer hit och provar - även de barn som annars inte har något intresse för musik.”. Detta menar vi berodde mycket på nyfikenhet från barnen i fråga.

Barnen kom överens med sina pedagoger om de ville delta i verksamheten. De fick tillsammans med pedagogerna bestämma om dagens innehåll. Barnen spelade mestadels musik och sjöng i mikrofon i studion tillsammans. Grupperingen kunde som sagt, se annorlunda ut vid varje tillfälle. Dock så återkom oftast de barnen med glatt musikintresse.

Något som vi upplevde var att pedagogerna hade en tydlig ledarroll i början under dessa musiktillfällen. Pedagogerna startade upp arbetet och såg till att arbetet kom igång på ett bra sätt. Pedagogerna förstod vikten av att använda musik som barnen uppskattade. P2 berättade även om hur man ville utveckla musikverksamheten på fritidsklubben. ”Ungarna använder ju fritidsklubbens Ipad en del så vi har planer att utveckla musikverksamheten med hjälp av digitalt musikskapande i framtiden” menade pedagogen.

I det stora hela var det popmusik som fängade barnen och fick dem intresserade. Fagius (2007) skriver om popmusiken och hur den idag är genren som används mest och blir på så sätt en sorts musiknorm. Att detta utnyttjades såg vi som mycket givande för både pedagogerna och barnen. Det blir mycket mer givande och roligare om barnen gillar

musiken och får bara med och påverka valet av genre.

9 Slutdiskussion

Om man sammanfattar resultatet från vårt utvecklingsprojekt så förstår man att musik är ett bra socialt redskap. I arbetet har vi på flera olika sätt beskrivit varför musiken är viktig och vilket socialt syfte det kan ha. Genom intervju, observation, informella samtal och deltagande har vi samlat in data och sammanställt detta till ett resultat. Kartläggningen hjälpte oss mycket när vi sammanställde resultatet, då vi tydligare såg vad som hade skett (Carlström & Carlström Hagman, 2006) sedan vi började.

9.1 Pedagogens viktiga roll

Pedagogens roll är viktig. Pedagogerna behöver kunskap och tid för att kunna arbeta med musik på våra fritidshem och fritidsklubbar. Vi menar det är pedagogens engagemang som driver arbetet framåt. Eleverna behöver pedagogens stöttning för att komma igång. När arbetet väl startat upp klarar faktiskt eleverna mycket själva och detta är tack vara pedagogens inblandning från början.

En stor fråga är då hur man kan skapa detta engagemang hos pedagogerna om pedagogerna inte har något tidigare intresse av musik. Vi menar att kunskapen om musikens positiva kraft är viktig att föra ut till våra skolor, fritidshem och fritidsklubbar. Johansson (2011) skriver om fritidspedagogen Jarko Tuisko i prologen till boken *Fritidshemmet* (Pihlgren (red.), 2011), hur viktigt det är att pröva mycket av de praktiska estetiska ämnena själv. Där har skolans rektor en stor uppgift. Vi har observerat att det finns kommuner där man tagit hjälp av kulturskolan för att vidareutbilda sina pedagoger. Kulturskolans pedagoger har mycket kunskaper och kompetenser som de kan inspirera och dela med sig av till våra skolor och fritidshem.

Schön Johansson (2011) skriver vidare om hur Tuisko arbetar praktiskt med de estetiska ämnena på sitt fritidshem. Barnen får själva vara med och bestämma innehållet och han berättar att barnen vid något tillfälle valde att ha *Let's dance* på fritidshemmet som bygger på tv4s danstävling med samma namn med livemusik. Det gäller då att ta till vara på barnens egna intressen och just i detta fall fick barnen sjunga live istället för att ha inspelad musik. Tuisko menar att det ofta sker lärandeprocesser i de informella situationerna på fritidshemmet. Att skapa nya rum genom att flytta runt möbler för att bedriva en bra verksamhet är besvär man inte får vara rädd för menar Tuisko. Man måste kunna omorganisera och tänka i nya banor om man ska kunna bedriva ett bra arbete. Han menar att allt går att genomföra om bara viljan finns. När man läser om Tuisko arbete förstår man hur viktigt det är med engagerade pedagoger om det ska bli ett bra arbete.

Att fånga olika elevers intressen i ett gemensamt projekt är en utmaning som faktiskt inte är omöjlig att uppnå för en pedagog. Musikaktiviteter innefattar så mycket och man kan använda sig av barnens alla olika intressen för att skapa musik. Det kan vara allt ifrån att skriva musik, utöva instrument, arbeta med tekniska detaljer, bild och form och så vidare. Det enda som stoppar är den egna fantasin. Något som vi, under utvecklingsprojektet, har funnit att vara väldigt viktigt är att ta tillvara på barnens favorit-musikgenrer och att hålla sig uppdaterad om dagens popmusik och följa dess utveckling.

9.2 Kan musiken utvecklas ytterligare på fritidsklubben?

Fritidsklubben hade sex gitarrer men dessa användes ganska sällan i fritidsverksamhetens sal under tiden vi var närvarande. Vi tror att om man hade använt dessa gitarrer mer hade man kunnat locka in fler barn som ännu inte upplevt musikskapandet i musikstudion. En erfarenhet som vi gjorde är att man måste se till att det finns musikinstrument för alla. Vi tänker exempelvis på gitarrer för vänsterhänta men även barngitarrer så att alla kan spela. Vi fick själva erfarenhet av konsekvenserna utan dessa anpassade musikinstrument.

Man skulle kunna utveckla musikskapandet ytterligare med IKT för att locka de barn som tycker om att arbeta med digitala verktyg. Det står i Lgr 11 (Skolverket, 2011) att man skall använda sig av modern teknik som kunskapskälla samt för kommunikation och skapande. Ett digitalt verktyg man skulle få användning för är en Ipad. Vilket också är någonting som pedagogerna själva eftersträvar att få tillgång till. Vi anser att barnen idag är så pass kunniga på digitala verktyg och tillsammans, med olika tekniska kompetenser, kan man samarbeta och finna musikkunskap tillsammans.

Som pedagog kan man alltid utveckla vidare med musiken, didaktiskt utmana gruppen och arbeta med musik ur flera olika pedagogiska synvinklar. Exempelvis kan man ha samarbetsövningar med musikinnehåll ihop med barngruppen för att stärka gruppdynamiken. Ett annat sätt kan vara att låta barnen tillverka egna instrument. I ett sådant projekt kan allas kompetenser och kunskaper komma till nytta. Exempel på dessa kompetenser är teknik samt bild och form. På så sätt kan man fånga och utmana barn med dessa intressen. Denna aktivitet har en av oss testat under den verksamhetsförlagda utbildningen med gott resultat. Resultatet blev att alla fann aktiviteten rolig, då den berörde flera olika ämnen och aktiverade alla.

Man kan fånga barnen via fantasi och berättande (Skolverket, 2007). Vi menar att detta gäller för samtliga åldrar, även under mellanstadiet. Då vi tror på att alla berörs av uttryck. Det är en lustfylld process där vi upplever att barn blir mer öppna och tycker att det blir roligare och mer spännande att umgås tillsammans. Man kan arbeta mer med skolväsendet och de lärare som finns i den verksamheten för att skapa en berättande fantasivärld för barnen som varar både i skolan och på fritids. På detta sätt kan verkligen barnen leva sig in i musiken. Ett samarbete med lärarna anser vi generellt är mycket bra då alla besitter olika kunskaper som är värt att använda.

För att ge barn chans att musicera utanför den trygga meso-nivån som skolan/fritidshemmet faktiskt är och utmana barnen till vidare musikalisk bredd så kan man ta kontakt med kulturverksamheter, exempelvis en kulturskola. I Lgr 11 (Skolverket, 2011) står det att man skall ta kontakt med kulturliv i form av föreningar och andra verksamheter utanför skolan för att ge barnen chans till en bredare och mer varierande lärandemiljö. Detta ger också chans till att vidga barnens vyer och ta dem utanför den vardagliga meso-nivån där fritidsklubben befinner sig.

Som pedagog skall man ge barnet chans att uppleva både exo-nivån och makro-nivån, då detta inte kommer alltför naturligt att aktivt besöka i en fritidsverksamhet. Dock så påverkar dessa nivåer barnet och utmanar barnets eget musikskapande. Samtliga nivåer är en del av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell (Ihrskog, 2006).

9.3 Kritisk analys av utvecklingsprojektet

Vid ett tillfälle så fick vi ta över pedagogernas musikarbete med barnen och därmed också deras bestämda, pedagogiska roller under ett ordinarie musiktillfälle. Detta kan både vara negativt och positivt. Ur en etnografisk synpunkt kan man diskutera huruvida det blir naturligt för deltagarna eller inte (Aspers, 2011). Dock så uppfattade vi inte att barnen ändrade sina sociala roller eller liknande, men till en början trodde vi att det skulle ske. Detta övertagande blir ett problem ur en etnografisk synpunkt då vi påverkade skeendet och inte observerade den naturliga, kontinuerliga miljön som *är* barnens vardag. Med andra ord så agerade vi här fel som etnografer, men samtidigt gav det också oss mycket då vi såg vad som hände om man ändrade i barnens naturliga vardag och de stöttepelare som finns i den. Vi konstaterade att dessa barn kände sig lika trygga som vanligt, oavsett vilken pedagog som höll i aktiviteten. Detta gav oss en inblick i barnens sociala samspel som står i utanförskap från pedagogen.

Det vi inte har sett, i stor grad, är de sociala samspel i grupper utanför musikaktiviteterna. Exempelvis de samspel som utspelar sig på skolgården. Det kan ha varit en annan gruppindelning vid inomhusaktiviteter. Vågade barn bryta sitt sociala mönster och umgås med andra som de inte brukade umgås med annars utanför musiken? Detta är ett resultat som vi saknar och hade velat se mer av.

På den skola och fritidsklubb vi genomförde vårt utvecklingsprojekt hade man tillgång till en musikstudio vilket de flesta fritidshem eller klubbar inte har. Fritidshemmen är idag, enligt våra upplevelser som vikarier och praktikanter, oftast i samma lokaler som klassrummen. Om man ser till det positiva resultat som vi tycker oss ha sett vad gäller att det sociala samspelet i samband med musikaktiviteter, skulle det vara önskvärt att man satsade mer på att frigöra fritidslokaler för denna typ av verksamhet. En utmaning för pedagogerna är att med de resurser som finns till förfogande idag skall kunna frambringa en miljö för barnen där man kan skapa och utveckla musikaliska aktiviteter. Ett rikt basutbud på olika instrument kan vi se som en viktig del för att kunna utveckla detta arbete. Men oavsett om man har mycket resurser eller lite så uppmuntrar vi *alla* fritidspedagoger och fritidslärare att arbeta med musik. Vi hoppas fortfarande att vårt examensarbete skall vara hjälpsamt för att se att musik har en viktig social roll och visa möjligheterna som finns till godo - även om alla inte har lika mycket resurser.

9.4 Slutord

En intressant fortsättning på vår studie är ju naturligtvis om det sociala samspelet mellan barnen fortsatt då våra musikaktiviteter på fritidsklubben slutat. Vi tror och vår förhoppning är att det gör det. Lyckas man få elever som tidigare haft låg status in i gruppen genom denna typ av aktivitet har man kommit en bra bit på vägen i detta värdegrundsarbete.

Vi hoppas att uppsatsen kring vårt utvecklingsprojekt ska bidra till att fler fritidspedagoger och fritidslärare använder sig av musik. Förhoppningen är att vi har på flera sätt visat vikten av musik och att det är någonting mycket givande, roligt och spännande. Vi valde en fritidsklubb med befintlig musikverksamhet och med bra resurser för att visa hur en sådan verksamhet ser ut och vilka effekter det ger. Vårt egna praktiska musikarbete med barnen byggde vidare på det. Oavsett om man har mycket eller lite resurser tycker vi att det är viktigt att arbeta med musik. Låt barnen skapa och låt barnen leva sig in i den fantastiska värld som musiken bidrar med! Skolverket vill att vi använder oss av olika estetiska uttryck (Skolverket, 2011) och vi har därmed en skyldighet att bidra med detta till barnen. Barnen är fantastiska och kan uttrycka någon enormt med musik som redskap. I denna uppsats har vi beskrivit hur

musik bidrar till ett starkt socialt samspel. Vi menar att detta är möjligt då musiken är ett naturligt, roligt uttryckssätt som fångar upp barn.

Vi rekommenderar alla att genomföra utvecklingsprojekt runt om i Sverige. Vi tror på det sättet att forska och arbeta och på viljan att utveckla. Att besöka en verksamhet är roligt och mycket givande för både oss och barnen. Våra relationer till de barn vi har mött har gett oss mycket mer än vad vi hade kunnat ana. Vi är mycket tacksamma till verksamheten som tillät oss att bedriva utvecklingsprojektet.

10 Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder*. Stockholm: Liber.
- Bergman, Å. (2009). *Väx upp med musik. Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs Universitet.
- Bronfenbrenner, U. (2004). *Making human beings human – perspectives on human development*. SAGE Publications, Inc.
- Carlström, I. & Carlström Hagman, L-P. (2006). *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering*. Lund: Studentlitteratur
- Danielsson, A. (2012). *Musik oss emellan. Identitetsdimensioner i ungdomars musikaliska deltagande*. Örebro Universitet.
- Ericsson, C. & Lindgren, M. (red.) (2011). *Perspektiv på populärmusik och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Ericsson, C. & Lindgren, M. (2007). *En start för tänket, en bit på väg. Analys av ett utvecklingsprojekt i skolan*. Karlstad: Region Värmland.
- Fagius, G. (2007). *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.
- Ihrskog, M. (2006). *Kompisar och kamrater – barn och ungas villkor för relationsskapande i vardagen*. Växjö universitet.
- Larsson, S. (2005). *Om kvalitet i kvalitativa studier*. Nordisk Pedagogik.
- Leander, F. (1942). *John Deweys pedagogik och dess etiska förutsättningar*. Stockholm: Svenskt lärartidningsförlag.
- Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (2010). *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Pihlgren, A.S. (2011). *Fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur.
- Rönnerman, K. (1998). *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande*. Lund: studentlitteratur.
- Scheid, M. (2009). *Musiken, skolan och livsprojektet – ämnet musik på gymnasiet som en del i ungdomars identitetsskapande*. Umeå: Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2007). *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem*. Stockholm: Fritzes.

Standley, J.M. (2003). *Music therapy with premature infants - research and developmental interventions*. American Music Therapy Association.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådets rapportserie. 1:2011.

Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalo